

Özel Eğitim İhtiyacı Olan
Öğrencilerin Ailelerine Yönelik

ÖZELLEŞTİRİLMİŞ
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞI ARTIRMA
PSİKOEĞİTİM PROGRAMI

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

unicef
her çocuk için

Özel Eğitim İhtiyacı Olan
Öğrencilerin Ailelerine Yönelik
ÖZELLEŞTİRİLMİŞ
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞI
ARTIRMA PSİKOEĞİTİM
PROGRAMI

Ankara, 2024

BAŞ EDITÖR

Doç. Dr. Mustafa OTRAR

YAYIN YÖNETMENİ

Serpil ALTUNCU VAROL

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Mustafa OTRAR

Prof. Dr. Serap NAZLI

YAZAR

Dr. Öğr. Üyesi Semra KİYE

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Uzm. Psk. Dan. Elif Asena AKIN

Uzm. Psk. Dan. İsmail YILDIRIM

Uzm. Özel Eğt. Öğrt. Meral ARSLAN

KATKI SUNANLAR

Uzm. Psk. Dan. Gökhan GÜÇLÜ

Uzm. Psk. Dan. Elif BİLGİN

Uzm. Psk. Dan. Muhammet ÜNLÜ

Uzm. Özel Eğt. Öğrt. Serpil TOPALCA

Özel Eğt. Öğrt. Ruken ANKAY

TASARIM

JANR MEDYA

BASKI VE CİLT

JANR MEDYA

Genel Yayın No: 9711

Tanıtıcı Yayınlar Dizi No: 3255

ISBN: 978-975-11-8234-0

Yayında beyan edilen görüşler kişilerin kendi sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in görüş ve politikalarını yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Psikolojik Sağamlık	07
Özelleştirilmiş Psikolojik Sağamlığı Artırma Psikoeğitim Programının Genel Amacı	08
Programın Yapısı	08
Programın Oturumları ve Kazanımlar	09
Programın Uygulama Esasları.....	10
Programın Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	15
Kaynakça	15
EKLER	17
OTURUMLAR	19
1. Oturum: Her Birey Biriktir	19
2. Oturum: Duyguları İfade Etmek İyileştirir	29
3. Oturum: Etkili İletişim Anahtarlarını	44
4. Oturum: Sosyalleşiyoruz Güçleniyoruz.....	52
5. Oturum: Çocuğumun Mesleki Gelişim Yolları.....	58
6. Oturum: Sonlandırma	65

Psikolojik Sağlamlık

Postmodernizmle birlikte psikoloji bilimi ve psikolojik danışmanlık alanı bireyin zayıf yönleri yerine güçlü yönlerine odaklanmakta ve bu bakış açısı bireyin zorlayıcı deneyimler karşısında gösterdiği uyum gücünün incelenmesini de içermektedir. Bu bağlamda psikolojik sağlamlık, bireyin hayatında herhangi bir zorlayıcı yaşam olayıyla (özel eğitim ihtiyacı olan çocuca sahip olma, kayıp-yaş, boşanma, yoksulluk, afetler, bozuk aile yapısı, terör, taşınma vb.) karşılaştığında var olan yeni sürece olan uyum düzeyini ifade etmektedir. Bu düzey risk faktörleri ile koruyucu faktörlerin birlikte devreye girmesiyle oluşan dinamik bir durumu tanımlamaktadır (Kararımak, 2006). Psikolojik sağlamlık, risk grubunda bulunan bireylerin beklenen olası olumsuz sonuçlara ulaşmaları yerine stresli deneyimlerle başa çıkabilmelerini, uyum gösterebilmelerini ve travmatik durumlar karşısında daha kolay toparlanabilmelerini kapsamaktadır (Masten, 1994). Psikolojik sağlamlık, stresli durumlarda bireyin herhangi bir zorlayıcı deneyim yaşamadan önceki yetenek ve davranış biçimlerine tekrar kavuşabilmesi yeterliliği olarak ele alınmakta ve onun toparlanma gücüne atıfta bulunmaktadır (Garmezy, 1993).

Burada sözü edilen risk faktörleri yukarıda belirtilen zorlayıcı yaşam olaylarından herhangi birini ya da daha farklı durumları içerebilmektedir. Çocukluk ya da ergenlik dönemindeki zorlayıcı bir deneyim, gelişimsel olarak bireyin sonraki yaşam dönemlerini de olumsuz etkileyebilir ya da psikopatolojiye sahip bir ebeveyn veya aile üyesiyle büyümek başka bir risk faktörü olarak ifade edilebilir. Ancak psikolojik sağlamlık çalışmalarında her gruba göre farklılaşmakla birlikte mutlaka bir risk faktörünün tanımlanması gerekmektedir (Garmezy, 1993; Masten, 2001). Koruyucu faktörler ise deneyimlenen olumsuz durum ya da yaşantı karşısında bireyin yapıcı ve uyumlu kalabilmesine olanak tanıyan faktörler olarak tanımlanmaktadır. Bu faktörler örneğin; çocuklarda bireysel özellikler gibi içsel ya da sosyal destekler gibi dışsal koruyucu faktörler olabilmektedir (Kararımak, 2006). Garmezy (1987) psikolojik sağlamlığa ilişkin koruyucu faktörleri üç grupta toplamaktadır. Bireyin içsel kaynakları olarak iyimser olma, duyarlı olma, özgüvenli ve zeki olma; aileden gelen dışsal kaynaklar olarak aile içi sıcak ve destekleyici ilişkiler, etkili ve açık bir iletişim, aileye ilişkin olumlu algılar ve aile dışından gelen dışsal kaynaklar olarak bireyin sosyal becerilere sahip olmasıyla gelen sosyal çevrenin destekleri belirtilmektedir.

Bu bağlamda mevcut çalışmada risk faktörü özel eğitim ihtiyacı olan çocuca sahip olma durumu olarak değerlendirilmekte ancak bu risk faktörüne kimi ailelerde düşük sosyoekonomik durum, olumsuz aile yaşantıları, düşük sosyalleşme becerilerinin de eşlik ettiği düşünülmektedir. Bu kapsamda geliştirilmesi amaçlanan koruyucu faktörler arasında etkili iletişimin geliştirilmesi, aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini etkin bir biçimde ifade etmesi ile kabullenici, sıcak ve destekleyici bir aile ortamına katkı sunulması, aile dışındaki sosyal desteklerin fark ettirilmesi ve bu mekanizmaların güçlendirilmesi, ailedeki mesleki gelişiminin planlanmasıyla daha amaçlı ve destekleyici bir aile ortamının oluşturulmasıdır.

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim Programının Genel Amacı

Bu program ortaokul düzeyinde özel eğitim ihtiyacı olan (hafif düzey zihinsel yetersizlik) çocuğa sahip ailelerin psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmak ve psikolojik sağlamlık kapasitelerini güçlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Program, bu genel amaç doğrultusunda çocukların yaş ve gelişim düzeyi de dikkate alınarak, ailelerin psikolojik sağlamlık düzeylerini olumlu yönde etkileyecek koruyucu faktörleri temel almış, 6 oturum olacak biçimde tasarlanmıştır. Genel amaç doğrultusunda oluşturulan oturumlarda ailelere kazandırılması hedeflenen alt amaçlar şöyledir:

1. Aile üyelerinin kendilerinin ve özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarının fiziksel, kişisel, duygusal, psikolojik vb. özelliklerini fark ederek, onları koşulsuz bir şekilde kabul etmelerini desteklemek.
2. Aile üyelerinin temel duyguları öğrenerek ve duyguları ifade etmenin önemini fark etmelerine, bunu özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarıyla ilişkilerinde kullanmalarına yardımcı olmak.
3. Aile üyelerinin, etkili iletişim kurmanın önemini fark ederek, etkili iletişim kurmanın yollarını kavramalarına ve bunu özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarıyla iletişimlerinde kullanmalarına destek olmak.
4. Aile üyelerinin sosyal desteklerinin/dışsal kaynaklarının katkısının ve bu kaynakları kullanmanın önemini fark etmelerini sağlayarak bunu özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarıyla yaşantılarında kullanmalarına yardımcı olmak.
5. Aile üyelerinin özel eğitim ihtiyacı olan çocuğunun mesleki planlamasının önemini fark ederek, mesleki gelişimini desteklemelerine yardımcı olmak.

Programın Yapısı

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim Programı,, Hümanistik Felsefe, Bilişsel Davranışçı Kuram, Pozitif Psikoloji Yaklaşımı ve Sosyal Öğrenme Kuramı'na dayalı olarak tasarlanmıştır. Programın tasarlanması sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerinin ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik olarak yarı yapılandırılmış odak grup görüşmeleri yürütülmüştür. Bu görüşmelere 7'si okul müdürü, 4'ü sınıf öğretmeni, 14'ü özel eğitim öğretmeni ve 20'si rehber öğretmen/psikolojik danışman olarak sahada görev yapan toplam 46 kişi katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin ailelerinin en temel ihtiyaçlarının çocuklarını tanıma ve kabul etme, kendini ve duygularını ifade etme, etkili iletişim kurma, sosyalleşme ve baş etme becerilerini geliştirme olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak psikolojik sağlamlık kavramı ve psikolojik sağlamlığın artırılmasına ilişkin literatür incelenerek programın içeriği oluşturulmuştur. Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik hazırlanan Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim Programı, bu ihtiyaçlar bağlamında 6 oturum olarak esnek bir yapıda tasarlanmıştır.

Programın Oturumları ve Kazanımlar

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı, 6 oturum biçiminde tasarlanmıştır. Programın oturum ve kazanımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı Oturum ve Kazanımları

Oturumlar	Kazanımlar
1. Her Birey Biriciktir	<ul style="list-style-type: none">Her bireyin özelliklerinin biricik olduğunu fark eder.Her bireyin biricik ve güçlü özelliklerini kavrar.
2. Duyguları İfade Etmek İyileştirir	<ul style="list-style-type: none">Temel duygularını fark eder.Duyguları ifade etmenin önemini kavrar.Duyguları etkili ifade etmenin yollarını fark eder.
3. Etkili İletişim Anahtarlarım	<ul style="list-style-type: none">Etkili iletişimin öğelerini fark eder.Etkili iletişim kurmanın yollarını kavrar.
4. Sosyalleşiyoruz Güçleniyoruz	<ul style="list-style-type: none">Ailenin temel sosyalleşme ve paylaşım ortamı olduğunu fark eder.Sosyalleşmenin ve toplumsal yaşama katılımın önemini fark eder.Sosyalleşmek ve toplumsal yaşama katılmak için neler yapabileceğini fark eder.
5. Çocuğumun Mesleki Gelişim Yolları	<ul style="list-style-type: none">Çocuğunun geleceğini planlamanın önemini fark eder.Çocuğunun gelecekte devam edebileceği program/ okul türlerini öğrenir.
6. Sonlandırma	<ul style="list-style-type: none">Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim programından elde ettiği kazanımları ifade eder

Programın Uygulama Esasları

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı,, ortaokul düzeyinde özel eğitim ihtiyacı olan çocuğa sahip aileler için tasarlanmıştır. Program, bu düzeydeki öğrencilerin gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçlarının yanı sıra aile üyelerinin (yetişkinlerin) öğrenme süreçlerine ilişkin özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır (Form-1, Form-2).

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik hazırlanan Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı uygulama sürecinde önerilen hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- Psiko eğitim programı, hafif düzey zihinsel yetersizliği olan ortaokul öğrencilerinin ailelerine yönelik, onların ihtiyaçları temel alınarak 6 oturum şeklinde yapılandırılmıştır.
- Psiko eğitim programı rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından uygulanır.
- Psiko eğitim programı 8-12 kişilik gruplarda uygulanır.
- Psiko eğitim programına çocuğa bakım veren 18 yaş üstü bütün aile üyeleri katılabilir.
- Psiko eğitim programında oturumlar 60-90 dakika sürecek biçimde tasarlanmıştır. Psiko eğitim oturumlarında öncelikle içeriği oluşturan konular hakkında bilgilendirme yapılmakta ardından bu konular uygulamalı bir şekilde ele alınarak daha kalıcı hale getirilmektedir.
- Psiko eğitim programının oturumları okullarda belirlenen gün ve saatlerde yapılır. Psiko eğitim programının uygulanma gün ve saatlerine Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu Toplantısı'nda karar verilir.
- Psiko eğitim programı bütün aile üyelerinin katılımına açıktır ve tüm oturumlara katılmaları çok önemli bir faktördür. Bu nedenle aile üyelerinin programa gönüllü katılımın artırılması ve teşvik edilmesi için rehber öğretmenin/psikolojik danışmanın okul idaresi ile öğretmenlere programın tanıtımını yapması beklenmektedir.
- Psiko eğitim oturumları, "Isınma oyunu, ödev paylaşımı, bilgilendirme, yaşantısal etkileşim, özet ve ödev" olmak üzere ardışık kısımlardan oluşur. Oturumun; bilgilendirme, özet, ödev vb. kısımlarında rehber öğretmen/psikolojik danışman daha aktif iken, ödev paylaşımı, yaşantısal etkileşim kısımlarında hem rehber öğretmen/psikolojik danışman hem de aile üyeleri aktiftir.
- Oturumun başlangıcında etkileşimi teşvik etmek ve aile üyelerinin hazır bulunuşluğunu artırmak için ısınma oyunu oynanır ve ardından ödev kontrolü yapılır. Ödevler, sürecin çok önemli bir bileşeni olduğu için gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin paylaşım yapması sağlanır. Bu kısımda aile üyelerinin teşvik edilmesi programın devamı ve etkililiği bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle aile üyelerinin paylaşımları dikkatle dinlenir ve pekiştirilir. Bu kısım oturumun ilk 15-25 dakikasını kapsamaktadır.

- Ardından rehber öğretmen/psikolojik danışman oturuma ilişkin bilgi paylaşımını yapar ve yapılacak çalışma ile yaşantısal etkileşimi başlatır. Bu kısımda hem rehber öğretmen/psikolojik danışman hem de aile üyeleri aktiftir. Bu kısım ortalama 30-45 dakika sürer.
- Psikoğitimin yaşantısal etkileşim kısmında yazılı materyallerin yanı sıra yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleyecek ve mümkün olduğu kadar fazla duyu organını harekete geçirecek biçimde konuya uygun yöntem ve teknikten yararlanır. Bu kısımda öyküleme, oyun, canlandırma gibi yaşantısal teknikler ile aile üyelerinin yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat verilir.
- Oturumun son kısmında rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından oturum özetlenir ve aile üyelerine herhangi bir katkılarının olup olmadığı sorulur. Oturum özetlenerek yapılan çalışmanın "ana fikri" vurgulanır. Ardından oturuma ilişkin bir ödev verilir. Ödevin uygulama, beceri ağırlıklı ve aile üyelerinin hep birlikte yapmasına uygun bir ödev olmasına özen gösterilir. Aile üyelerinin işbirliği ve katılımı için ödevler bir "araç" olarak kullanılır. Her oturumun sonunda aile üyelerine bir ödev verilir. Bu kısım oturumun son 15-20 dakikasını kapsamaktadır.
- Psikoğitimi programı öncesinde rehber öğretmen/psikolojik danışman oturum içeriğini, bilgi notlarını vb. dikkatli bir biçimde okumalı, uygulama süreci için gerekli olan ortamı ve materyalleri hazır hale getirmelidir.
- Program uygulaması boyunca aile üyelerinin sürece aktif katılımı sağlanmalı ve pekiştirilmeli ancak aile üyeleri zorlanmamalıdır.
- Programın katılımcıları arasında özel eğitim ihtiyacı olan bireyler bulunabilir. Böyle durumlarda programın esnekliği göz önünde bulundurularak ihtiyaçlara uygun düzenlemeler yapılmalıdır.
- Psikoğitimi programının değerlendirilmesi, ilgili başlıkta verilmiştir. Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik eğitim ihtiyacı olan etkililiğinin belirlenmesi için süreç değerlendirmesi ve sonuç değerlendirmesi yapılmalıdır. Süreç değerlendirmesi bağlamında her oturum sonrasında o oturum değerlendirilirken, sonuç değerlendirilmesinde psikoğitimi programı bittikten sonra bütün program değerlendirilmektedir.
- Bu program, 5. Oturumu uyarlanarak ortaöğretim, ilk 4 oturumu kullanılarak ilköğretim kademesinde hafif düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocukları olan ebeveynler için de uygulanabilir.

Form-1: Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim Programı Planı

ÖZEL EĞİTİM İHTİYACI OLAN ÖĞENCİLERİN AİLELERİNE YÖNELİK ÖZELLEŞTİRİLMİŞ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞI ARTIRMA PSİKOEĞİTİM PLANI	
Kuramsal Temeller	Bilişsel Davranışçı Kuram, Pozitif Psikoloji Yaklaşımı ve Sosyal Öğrenme Kuramı
Üye Sayısı	8-12 kişi
Araç Gereçler	Her oturum için kullanılacak araç gereçler ilgili oturumda verilmiştir.
Programın Genel Amacı	Bu program ortaokul düzeyinde özel eğitim ihtiyacı olan (hafif düzey zihinsel yetersizlik) çocuğa sahip ailelerin psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmak ve psikolojik sağlamlık kapasitelerini güçlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.
Kazanımlar	<ul style="list-style-type: none">• Her bireyin özelliklerinin biricik olduğunu fark eder.• Her bireyin biricik ve güçlü özelliklerini kavrar.• Temel duygularını fark eder.• Duyguları ifade etmenin önemini kavrar.• Duyguları etkili ifade etmenin yollarını fark eder.• Etkili iletişimin öğelerini fark eder.• Etkili iletişim kurmanın yollarını kavrar.• Ailenin temel sosyalleşme ve paylaşım ortamı olduğunu fark eder.• Sosyalleşmenin ve toplumsal yaşama katılımın önemini fark eder.• Sosyalleşmek ve toplumsal yaşama katılmak için neler yapabileceğini fark eder.• Çocuğunun geleceğini planlamanın önemini fark eder.• Çocuğunun gelecekte devam edebileceği program/okul türlerini öğrenir.• Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim programından elde ettiği kazanımları ifade eder.

İçerik	<ol style="list-style-type: none">1. Oturum-Her Birey Biriciktir2. Oturum-Duyguları İfade Etmek İyileştirir3. Oturum-Etkili İletişim Anahtarlarım4. Oturum-Sosyalleşiyoruz Güçleniyoruz5. Oturum-Çocuğumun Mesleki Gelişim Yolları6. Oturum-Sonlandırma
Psikoeğitim Süreci	<ul style="list-style-type: none">• Özel Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik hazırlanan Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoeğitim Programı, her hafta, haftada bir gün, 60-90 dakika olacak şekilde toplam 6 oturumdan oluşmaktadır.• Psikoeğitim oturumunda bilgilendirme, model olma, rol oynama, soru cevap, küçük grup çalışması teknikleri kullanılacaktır. Her oturum ısınma teknikleri ile başlayacak ve ödev ile tamamlanacaktır.• Psikoeğitim uygulaması süreci ısınma oyunu, ödev kontrolü, bilgilendirme, yaşantısal etkileşim, özet ve ödev olmak üzere ardışık kısımlardan oluşmaktadır.• Her oturum sonunda ailece yapılacak bir ödev verilecek ve bir sonraki oturumun başında ödev ele alınacaktır.
Değerlendirme Süreci	<ul style="list-style-type: none">• Psikoeğitim programının etkililiğinin belirlenmesi için süreç değerlendirmesi ve sonuç değerlendirmesi yapılmalıdır. Süreç değerlendirmesi bağlamında her oturum sonrasında o oturum değerlendirilirken, sonuç değerlendirmesinde psikoeğitim programı bittikten sonra bütün program değerlendirilmelidir.• Ek olarak deneysel çalışmanın etkililiğini göstermek amacıyla Aile Psikolojik Sağlamlığı Ölçeği (Ekşi ve Güler, 2023) öntest-sontest ve izleme oturumlarında kullanılabilir.

Form-2: Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı Oturum Planı Şablonu

Oturumun Adı	
Oturumun Amacı	
Kazanım	
Göstergeler	
Süre	
Yöntem ve Teknik	
Araç ve Gereçler	
Psiko eğitim Süreci <ul style="list-style-type: none">• Isınma oyunu• Ödev paylaşımı• Bilgilendirme• Yaşantısal etkileşim• Özet• Ödev	
Rehber Öğretmen/ Psikolojik Danışman'a Not	

Programın Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programını ölçme ve değerlendirme faaliyetleri "süreç odaklı" yapılır:

- Program, aile üyeleri tarafından değerlendirilir.
- Her oturumun bitiminde aile üyeleri ilgili formları doldurur.
- Program (**Değerlendirme Formu 1**) ve oturum (**Değerlendirme Formu 2**) değerlendirme formları rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından hazırlanarak her oturum tamamlandığında ve program sona erdiğinde aile üyelerine ulaştırılır. Bütün aile üyeleri değerlendirmelerini yaparak formları rehber öğretmen/psikolojik danışmana iletir.
- Örnek Değerlendirme Formu Şablonları Ek-1 ve Ek-2'de verilmiştir. Bu formları rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar uyarlayabilir ve geliştirebilir. Değerlendirme formları hiçbir zaman "1", bazen "2", sıklıkla "3", çoğu zaman "4" ve her zaman "5" olacak şekilde işlenir.

KAYNAKÇA

Cüceloğlu, D. (2001). İnsan insana. (54. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi

Ekşi, H. ve Güler, M. (2023, 17-18 Temmuz). Aile psikolojik sağlamlık ölçeği kısa formu (APSÖKF)'nin Türkçe'ye uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. 9. Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Kayseri, Türkiye.

Garnezy, N. (1987). Stress, competence, and development: Continuities in the study of schizophrenic adults, children vulnerable to psychopathology and the search for stress-resistant children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57, 2, 159-174.

Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.

Goleman, D. (1996). Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir? İstanbul: Varlık Yayınları.

Güngör, N. (2016). İletişim kuramlar-yaklaşımlar. (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

James, W. (2007). *The principles of psychology*. Harvard: Harvard University.

Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142.

Krane, N. E. R., & Tirre, W. C. (2005). Ability assessment in career counseling. In S.D.Brown & R.W.Lent (Eds.), *Career development and counseling* (330-352), New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Kuzgun, Y. (2000). Meslek danışmanlığı: Kuramlar ve uygulamalar. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Masten A. S. (2001). Resilience process in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238

Masten, A. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. In M. C. Wang ve E. W. Gordon (Eds.), *Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects* (3-25). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum

Paslı, H. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin iletişimci biçimleri ile çocukların sosyal beceri ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez veri tabanından erişildi.

Round, J. B., & Armstrong, P. I. (2005). Assessment of interests and values. In S. D. Brown & R.W. Lent (Eds.), *Career development and counseling* (305-329), New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Schoon, I., & Parsons, S. (2002). Teenage aspirations for future careers and occupational outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 60(2), 262-288. doi: <https://doi.org/10.1006/jvbe.2001.1867>

Seligman, M. E. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.

Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16(3), 282-298. <https://doi.org/10.1016/0001>

Ünal, F. (2015). Çocuklarla iletişim kurma. A. Güngör Aytar (Ed.), *Her yönüyle okul öncesi eğitim-Etkili iletişim içinde* (s. 68-93). Ankara: Hedef CS

Voltan-Acar, N. (2012). Grupla psikolojik danışmada alıştırmalar deneyler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yeşilyaprak, B. (2011). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş*. (ss. 2-39). Ankara: PEGEM Akademi.

EKLER

Ek-1 Program Değerlendirme Formu

Sayın Aile Üyesi

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı'na ilişkin kazanımlara ulaşma derecesini puanlayınız.

① Hiçbir zaman ② Bazen ③ Sıklıkla ④ Çoğu zaman ⑤ Her zaman anlamına gelmektedir.

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

• Çocuğumun özellikleri biriciktir.	①	②	③	④	⑤
• Her bireyin biricik ve güçlü özellikleri vardır.	①	②	③	④	⑤
• Özel eğitim ihtiyacı olan çocuğumun gelişimi ile ilgili stresim azaldı.	①	②	③	④	⑤
• Temel duyguları bilirim.	①	②	③	④	⑤
• Duyguları ifade etmek önemlidir.	①	②	③	④	⑤
• Etkili iletişimin öğelerini bilirim.	①	②	③	④	⑤
• Aile üyelerinin toplumsal yaşama katılımı önemlidir.	①	②	③	④	⑤
• Toplumsal yaşama katılmak için neler yapabileceğimi bilirim.	①	②	③	④	⑤
• Çocuğumun geleceğini planlamak önemlidir.	①	②	③	④	⑤
• Çocuğumun devam edebileceği program/okul türlerini bilirim.	①	②	③	④	⑤

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman
Tarih/İmza

Aile Üyesi
Tarih/İmza

Ek-2 Oturum Değerlendirme Formu

Sayın Aile Üyesi

Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psikoęitim Programı'nın ilgili oturumuna ilişkin aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi puanlayınız.

① Hiçbir zaman ② Bazen ③ Sıklıkla ④ Çoğu zaman ⑤ Her zaman anlamına gelmektedir.

1. Bu oturumun yararlı olduğunu düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
2. Bu oturumda ihtiyaç duyduğum konular konuşuldu.	①	②	③	④	⑤
3. Bu oturumda kendimi ifade ettim.	①	②	③	④	⑤
4. Bu oturum bana ve aileme katkı sağladı.	①	②	③	④	⑤
5. Bu oturumda yeni bilgiler öğrendim.	①	②	③	④	⑤
6. Bu oturumda yeni beceriler edindim.	①	②	③	④	⑤
7. Bu oturumda ele alınan konuların gerekli olduğunu düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman
Tarih/İmza

Aile Üyesi
Tarih/İmza

OTURUMLAR

1.OTURUM

Oturumun Adı: HER BİREY BİRİCİKTİR	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı bütün bireylerin birbirinden farklı özelliklere sahip ve biricik olduğunun fark edilerek onları sahip oldukları bütün özelliklerle koşulsuz kabul etmenin önemini kavranmasıdır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">Her bireyin biricik olduğunu fark eder.Her bireyin biricik ve güçlü özelliklerini kavrar.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">Aile üyelerinin fiziksel özelliklerini söyler.Aile üyelerinin kişisel özelliklerini söyler.Aile üyelerinin güçlü özelliklerini belirtir.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	<ul style="list-style-type: none">Küçük grup çalışmasıAnlatımSoru CevapTartışma
Araç ve Gereçler	Ek-1 Renkli Karton Ek-2 6 adet Görsel Ek-3 A3 (Katılımcı sayısı kadar) Renkli boya kalemleri Tahta Kalem
Psikoeğitim Süreci	<ol style="list-style-type: none">Bu oturum, aile üyeleri ile rehber öğretmen/psikolojik danışmanın ilk kez bir araya geleceği oturum olduğu için öncelikle rehber öğretmen/psikolojik danışman bir tanışma etkinliği ile süreci başlatır: <i>"Değerli aile üyeleri öncelikle hepiniz hoş geldiniz. Sizlerin ve ailelerinizin psikolojik sağlamlığını artırmayı amaçladığımız bu çalışmada toplam 6 hafta bir araya geleceğiz ve çeşitli çalışmalar yapacağız. Bu çalışmalardan önce sizlerle bir tanışma etkinliği yapmak istiyorum."</i> diyerek grubu rastgele ikişerli gruplara ayırır ve aşağıdaki yönergeyi verir: <i>"Şimdi ikişerli olarak oluşturduğunuz gruplarda her iki aile üyesinin sırayla kendisini diğer aile üyesine tanıttirmasını istiyorum. 5 dakika boyunca kendiniz ve ailenizle ilgili paylaşmak istediklerinizi konuşabilirsiniz. Daha sonra herkes tanıştığı kişiyi gruba tanıttirmasını istiyorum."</i> 5 dakikalık tanışma süresinin ardından her aile üyesi tanıştığı kişiyi gruba tanıttir.Rehber öğretmen/psikolojik danışman tanışmanın ardından grup kurallarını oluşturmak üzere Ek-1'i tahtaya yapıştırır ve aile üyelerine bu süreçte ne tür kurallara ihtiyaç duyabileceklerini sorar ve gelen yanıtları Ek-1'e yazar.

3. Eksik kaldığını düşündüğü herhangi bir grup kuralı kaldıysa bunları da ekler ve grup kuralları hep birlikte oluşturulur. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "Hep birlikte oluşturduğumuz grup kurallarına sürecin daha verimli olması adına uyacağınız için hepinize teşekkür ediyorum." der." (Grup kuralları sınıfın/çalışma salonunun uygun bir yerine görülecek biçimde asılmalı ve gerek duyuldukça gruba hatırlatılmalıdır.)
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman kuralları tahtaya yazdıktan/uygun bir yere yapıştırdıktan (Ek-1) sonra tahtaya birbirinden farklı yüz ifadeleri ve fiziksel özelliklere sahip bireylerin resimlerini yapıştırır (Ek-2). Ardından aile üyelerine aşağıdaki soruları yöneltir ve gönüllülerden başlamak üzere yanıtları alır:
- Not:** Uygulama yapılacak alanın olanaklarına bağlı olarak akıllı tahta, projeksiyon vb. kullanılabilir.
- Gördüğünüz bireylerin fiziksel özellikleri nelerdir?
 - Gördüğünüz bireylerin yüz ifadeleri onların hangi duyguları hissettiğini gösteriyor olabilir?
 - Gördüğünüz bireylerin yüz ifadelerini de düşündüğünüzde kişisel özellikleri neler olabilir?
 - Bu hikâyelerden hangisi sizi daha çok etkiledi?
 - Bu kişilerin hikâyeleri ile ilgili neler söylemek istersiniz?
5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "Değerli aile üyeleri, fiziksel özelliklerimiz bedenimize ait ve dışarıdan görülen özelliklerimizdir. Kişisel özelliklerimiz ise merhametli, saygılı, anlayışlı, nezaketli, çalışkan olma vb. gibi özelliklerimizdir. Gördüğünüz gibi her bir resimdeki birey için farklı fiziksel ve kişisel özellikler saydık. Herkesin hikâyesinde kendine özgü güçlü özelliklerinin olduğunu gördük. Şimdi ise bu konuda bir etkinlik yapacağız." der.
6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman, aile üyelerini daha önceden hazırladığı ve resim yapabilecekleri masaya alır, onlara kâğıtlar (Ek-3) ile boyaları dağıtarak "Sevgili aile üyeleri şimdi sizlerden evde birlikte yaşadığınız bireylerin fiziksel özelliklerini resmetmenizi sonrasında da bu bireylerin kişisel özelliklerini yaptığınız resimlerin yanına yazmanızı istiyorum. Özellikle herkesin güçlü özelliklerini yazmanızı bekliyorum." der.

	<p>7. Rehber öğretmen/psikolojik danışman çalışmalar tamamlandıktan sonra gönüllülerden başlamak üzere aile üyelerinin çizdiği kişilerin hem fiziksel hem de kişisel özelliklerini anlatmalarını ister. Aile üyelerine destekleyici geri bildirimler verir.</p> <p>8. Aile üyelerinin paylaşımları bittikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki açıklamayı yaparak etkinliği özetler: <i>“Değerli aile üyeleri hepinize katkılarınız için teşekkür ederim. Her bireyin birbirinden çok farklı fiziksel ve kişisel özellikleri vardır. Bireyler birbirinden farklı olsa da kendilerine özgü güçlü özellikleri bulunmaktadır. Bunları hem kendilerinin hem de çevresindekilerin fark etmesi oldukça önemlidir. Çünkü bunları fark etmeleri bu özellikleri daha fazla geliştirebilmelerini sağlayarak yaşamlarına katkı sunar. Sizler de bugün ailenizdeki bireylerin birbirinden farklı ve güçlü özellikleri olduğunu fark ettiniz.”</i></p> <p>9. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine ailece yapacakları bir ödev verir: <i>“Sevgili aile üyeleri şimdi size evde ailece yapacağınız bir ödev vereceğim. Burada yaptığımız bu uygulamayı eve gittiğinizde ailece de yapmanızı, ailedeki her bir üyenin farklı ve güçlü özelliklerini kendi aranızda konuşmanızı istiyorum. Bir sonraki oturuma geldiğinizde neler konuştuğunuzu grupta paylaşmanızı isteyeceğim.”</i> der ve ardından <i>“Bugünkü katılımınız ve katkılarınız için hepinize çok teşekkür ederim. Sonraki oturumda tekrar görüşmek üzere.”</i> diyerek oturumu sonlandırır.</p>
<p>Rehber Öğretmen/ Psikolojik Danışman'a Not</p>	<ul style="list-style-type: none">• Oturumlara başlanmadan önce bütün aile üyeleri için kendilerini tanıtıcı birer yaka kartı hazırlamalıdır. Bu kartlarda aile üyelerinin isimlerinin yer alması ve kartların oturum boyunca takılı kalması sağlanmalıdır.• Aile üyeleri bu etkinlikte özellikle özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler konusunda zayıf özellikleri ön plana çıkaracak biçimde geri bildirimler verebilir. Bu kısımlarda aile üyelerinin sözünü kesmeden ancak bu özellikler üzerinde uzun uzadıya durmadan mümkün olduğu kadar sözü edilen olumlu ve güçlü özelliklerin vurgulanması beklenmektedir.

- Aile üyelerine yapılacak resimlerin niteliğinin önemli olmadığı açıklanmalıdır. Burada önemli olanın etkinliği birlikte yapmak olduğu, resimlerin güzel ya da çirkin vb. şeklinde değerlendirilmeyeceği açıklanmalıdır.
- Gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyeleri, kendilerini ifade etmeleri için cesaretlendirilmelidir.
- Ek-1, A3 veya daha büyük boyutta renkli bir karton olmalıdır. Bu kartona kurallar yazılacak ve ardından bu karton sınıfın/ salonun uygun bir yerine asılacaktır. Etkinlik öncesinde hazırlanmalıdır.
- Ek-3: A3 boyutunda, katılımcı sayısı kadar kâğıtlar olmalı ve etkinlik öncesinde hazırlanmalıdır. Okulun olanaklarına bağlı olarak Ek-3, A4 boyutunda da kullanılabilir.
- Grup kurallarına örnekler: Zamanında katılım, oturumlara devamsızlık yapılmaması, grupta konuşulanların gizli kalması, koşulsuz saygı vb.
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin oturum sonunda "Oturma Değerlendirme Formu"nu doldurmalarını sağlar.

Ben Saniye, 65 yaşımdayım. Köyde çok güzel bir hayatım var. Çocuklarım ve torunlarımla yaşıyorum. Çiçeklerimi, hayvanlarımı, komşularımı, köyümü, çok seviyorum. Torunlarımı çok seviyorum.

Benim adım Murat, 12 yaşımdayım. Okula başladığımda arkadaşlarım bana uzak davranmıştı. Bu durum beni çok üzmüştü. Ancak beni tanıdıkça bana yakın davranmaya başladılar. Şimdi okulda ve okuldan çıktığımızda birlikte oyunlar oynuyoruz. Onları çok seviyorum.

Ben Uğur, geçtiğimiz aylarda işimden ayrıldım. Bugün yeni bir iş görüşmesi yaptım ama maalesef işe alınmadım. Bu aralar çok üzgünüm ve kendimi aileme karşı mahçup hissediyorum.

Benim adım Bahar. Yetişmem gereken hızlı trenin saatini kaçırmak üzereyim ve çok telaşlıyım. Çünkü benim için çok önemli bir toplantıya yetişmem gerekiyor.

Benim adım İrem, Bugün yine okul çok sıkıcıydı. Üzerime bir de kursa gitmem gerekiyor. Kimse beni anlamıyor. Artık bu yoğunluktan bıktım.

Ben Sümeyye. Küçükken ailece geçirdiğimiz trafik kazası sonucu sağ ayağımı kaybettim. İlk başlarda çok zorlandım ve bir süre okula devam edemedim. Okula tekrar başladığımda arkadaşlarım beni oyunlara almadı. Ailem ve öğretmenimin desteğiyle spora yöneldim. Şu an milli takımda futbolcuyum. Kendimi çok şanslı hissediyorum ve çok mutluyum.

2. OTURUM

Oturumun Adı: DUYGULARI İFADE ETMEK İYİLEŞTİRİR	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı olumlu ya da olumsuz bütün duyguların fark edilmesi ve uygun biçimde ifade edilmesinin bireyi daha sağlıklı ve güçlü kıldığıının kavranmasıdır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">• Temel duyguları fark eder.• Duyguları ifade etmenin önemini kavrar.• Duyguları etkili ifade etmenin yollarını fark eder.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">• Temel duyguların neler olduğunu bilir.• Duyguların ne işe yaradığını söyler.• Duygularını ifade etmenin önemli olduğunu belirtir.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	<ul style="list-style-type: none">• Beyin fırtınası• Anlatım• Soru cevap• Tartışma
Araç ve Gereçler	Ek-1 Duygu Görselleri Ek-2 Duygu Köşesi Görselleri (4 adet) Renkli Kalemler Tahta Kalemi Bant
Psikoeğitim Süreci	<ol style="list-style-type: none">1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "Hoş geldiniz değerli aile üyeleri, oturuma bir ısınma oyunu ile başlayacağız." der ve aile üyelerinden ayakta bir çember oluşturmalarını ister. Ardından aşağıdaki yönergeyi vererek oturumu başlatır. <i>"Şimdi hepinizin isminin önüne, isminin baş harfiyle başlayan bir duygu getirmesini istiyorum. Bu adımı tamam-ladıktan sonra birinci kişiden başlayarak her bir katılımcının bütün aile üyelerinin adını ve seçtiği duyguyu sırayla söylemesini istiyorum."</i> Not: Seçilen duygunun olumsuz olmamasına dikkat edilmelidir. Not: Rehber öğretmen/psikolojik danışman örnek olarak kendi adını ve olumlu duyguyu söyleyebilir. Örneğin Mutlu Murat, Şaşkın Şule vb.

2. Isınma oyunu oynandıktan sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman *"Değerli aile üyeleri geçen hafta size ailece yapacağınız bir ödev vermiştim. Şimdi ödevlerinizi paylaşmanızı istiyorum."* diyerek ödev paylaşımına geçer. Bu adım programın işlevselliği için çok önemli olduğundan gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin söz hakkı almasına özen gösterilir. Aile üyeleri bu konuda zorlanmaz ancak aktif katılım için teşvik edilirler.
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman tahtaya Ek-1 Duygu Görselleri'ni yapıştırarak aile üyelerine aşağıdaki soruları sorar:
 - Gördüğünüz görsellerdeki çocuk hangi duyguları hissediyor olabilir?
 - Sizce duygularımız ne işe yarar?
 - Duygularımız olmasa neler olurdu?
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin yanıtlarını aldıktan ve uygun geri bildirimler verdikten sonra şu açıklamayı yapar: *"Yapılan araştırmalar bütün insanların nerede doğmuş ya da nerede yaşıyor olursa olsun sahip olduğu ortak temel duygular olduğunu göstermektedir. Bu duygular, mutluluk, şaşkınlık, öfke, korku, üzüntü ve iğrenmedir. Duygularımız, hayatta yol alırken bizler için bir uyarı sensörü gibidir. Mesela çok sevdiğimiz birini ya da bir şeyi kaybedersek üzülürüz, istediğimiz bir şeyleri yapmamız engellendiğinde öfkeleniriz, bizi zorlayan bir durumla karşılaştığımızda korkarız. Bunların tersine çok istediğimiz bir durum gerçekleştiğinde ise mutlu oluruz. İşte her bir duygunun yaşamımızda bir görevi var. Önemli olan hissettiğimiz duyguları fark etmek ve onların bize ne söylediğini bulmak. Duygularımızı dile getirmediğimizde onları bastırılmış oluruz ancak bu durum hislerimizi değiştirmez. O nedenle duygularımızı fark etmek ve dile getirmek bizi rahatlatır ve memnun eder. Hem bizim hem de çevremizdekiler için duyguların ifade edilmesi oldukça önemlidir."*
5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki hikâyeyi okur ve aşağıdaki soruları sorarak aile üyelerine destekleyici geri bildirimler verir.

Murat'ın Okulda Bir Günü

"Murat, özel eğitim ihtiyacı olan 6. sınıf öğrencisi, o gün yataktan zor kalktı. Uykulu gözlerle saatine bakınca, okula geç kalmış olduğunu fark etti. Hızla giyindi, kahvaltısını yaptı ve koşarak okula doğru yola çıktı. Okula varınca, koridorlarda telaşlı adımlarla ilerlerken okul müdürü onu durdurdu." 'Murat, neden geç kaldın?' diye sordu. Murat, konuşmakta güçlük çektiği için kelimeler bir türlü ağzından dökülemedi. Bu durum onu korkuttu ve gözleri dolu dolu oldu. Müdür anlayışla ona yaklaştı ve sakin bir ses tonuyla, "Sakin ol Murat, önemli değil, sadece bir sonraki sefere daha dikkatli olmanı istiyorum." dedi. Murat içtenlikle başını salladı ve sınıfa doğru içinde hüznün ve endişeyle yöneldi.

Fen Bilimleri dersi için sınıfa girdiğinde, ders öğretmeni onu destek eğitim odasına çağırdı. Murat, arkadaşlarından bazılarının onunla alay ettiğini fark ettiğinde öfkeyle dolup taşı. Öğretmeni, alay eden arkadaşlarını uyardı ve Murat'ı desteklediğini gösterdi. Bu ona büyük bir güven ve rahatlama hissi verdi. Ders bittiğinde, bazı arkadaşları onu oyun oynamaya davet etti. Murat, içten bir gülümsemeye onlara katıldı. Oyun oynarken, içindeki mutluluk duygusu, tüm yaşadığı zorluklara rağmen arkadaşlarıyla birlikte olmanın ne kadar değerli olduğunu bir kez daha fark etmesini sağladı.

Bugün, Murat için duygusal açıdan oldukça yoğun geçmişti. Korku, üzüntü, öfke ve mutluluk gibi birbirinden farklı duygularla dolu anlar yaşamıştı. Ama hepsinin sonunda, kendini güvende ve sevgi dolu hissetti."

- *Murat hangi duyguları hissetti?
 - *Murat'ın hissettiği bu duygular nasıl ortaya çıktı?
6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman hikâyeyi okuduktan sonra "Duygu Köşesi" etkinliğini yapmak için aşağıdaki yönergeyi verir: (Öncesinde sınıfın/ salonunun her bir köşesine Ek-2'de yer alan 4 duyguyu yapıştırır.) "Değerli aile üyeleri, gördüğünüz gibi sınıfın/salonun her bir köşesinde 4 farklı duygu görseli yer almakta. Okuduğum hikâyedeki gibi çocuklarınızın da benzer duyguları yaşadığı durumları düşünmenizi, ardından istediğiniz bir duyguyu seçerek o köşeye gitmenizi ve bu durumu bizimle paylaşmanızı istiyorum."

	<p>7. Aile üyelerinin paylaşımları bittikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki soruları sorar ve aile üyelerine destekleyici geri bildirimler verir.</p> <ul style="list-style-type: none">• Çocukların yaşadıkları bu durumlarda duygularını etkili ifade edebilmeleri için onlara nasıl destek olabilirsiniz?• Çocukların bu duyguları etkili şekilde ifade etmeleri onlara ne kazandırır?• Çocuklar yaşadıkları bu duyguları nasıl daha etkili ifade edebilir? <p>8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine ailece yapacakları bir ödev verir: <i>"Sevgili aile üyeleri şimdi size evde ailece yapacağınız bir ödev vereceğim. Eve gittiğinizde ailedeki her bir üyenin sıklıkla yaşadığı duyguların neler olduğunu ve bu duygulara nelerin neden olduğunu aranızda konuşmanızı istiyorum. Özellikle çocuklarınızda ortaya çıkan öfke, kızgınlık, kaygı gibi zorlayıcı duyguları nasıl uygun bir biçimde ifade edebileceklerini ailece düşünmenizi ve konuşmanızı bekliyorum. Bir sonraki oturuma geldiğinizde neler konuştuğunuzu grupta paylaşmanızı isteyeceğim."</i> der ve ardından <i>"Bugünkü katılımınız ve katkılarınız için hepimize çok teşekkür ederim. Bir sonraki oturumda tekrar görüşmek üzere."</i> diyerek oturumu sonlandırır.</p>
<p>Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not</p>	<ul style="list-style-type: none">• Aile üyeleri bu etkinlikte özellikle özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sıklıkla yaşadığı öfke, kızgınlık vb. duyguları ön plana çıkaracak biçimde paylaşımlar yapabilirler. Bu paylaşımlar sırasında süre planlamasına dikkat edilerek aile üyelerinin kendilerini ifade etmelerine müsaade edilmeli ancak mümkün olduğu kadar duyguların sağlıklı bir şekilde ifade edilmesi üzerinde durulmalıdır.• <i>"Duygu Köşesi"</i> etkinliğinde herhangi bir duyguya yığılma olması durumunda (katılımcıların çoğunun o köşeyi tercih etmesi durumunda) köşelere gidecek kişilerin eşit sayıda belirlenebilmesi için rehber öğretmen/psikolojik danışman uygun herhangi bir yöntem kullanabilir.• Gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyeleri, kendilerini ifade etmeleri için cesaretlendirilmelidirler.• Ek-2 oturum öncesi hazırlanarak sınıfın/salonun köşelerine asılmış olmalıdır.• Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin oturum sonunda <i>"Oturum Değerlendirme Formu"</i>nu doldurmalılarını sağlar.

Duygu ve Temel Duygular Bilgi Notu

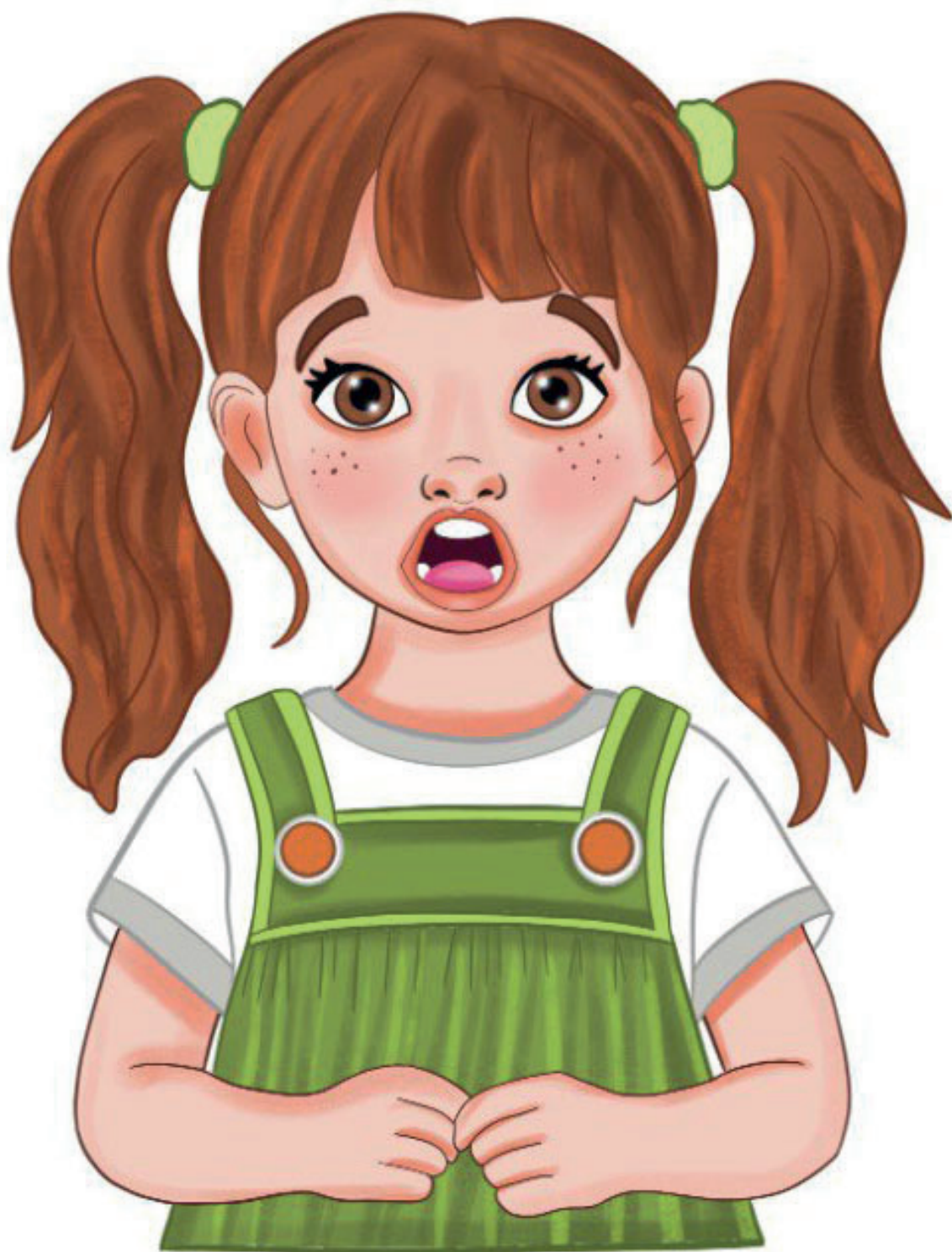
Duygular, davranışlarımızın sonucunda ortaya çıkan içsel deneyimlerdir. Belirli davranışlar belirli duyguları tetikler. Örneğin, ağlama üzüntüye, vurma ise öfkeye neden olabilir. Duygular bireyin temel sinyalleridir ve yoğun şekilde hissedildiğinde bedensel değişikliklere neden olabilir. Örneğin, korku kalp atışlarını hızlandırabilirken, utanç kişinin yanaklarının kızarmasına sebep olabilir (Goleman, 1996; James, 2007):

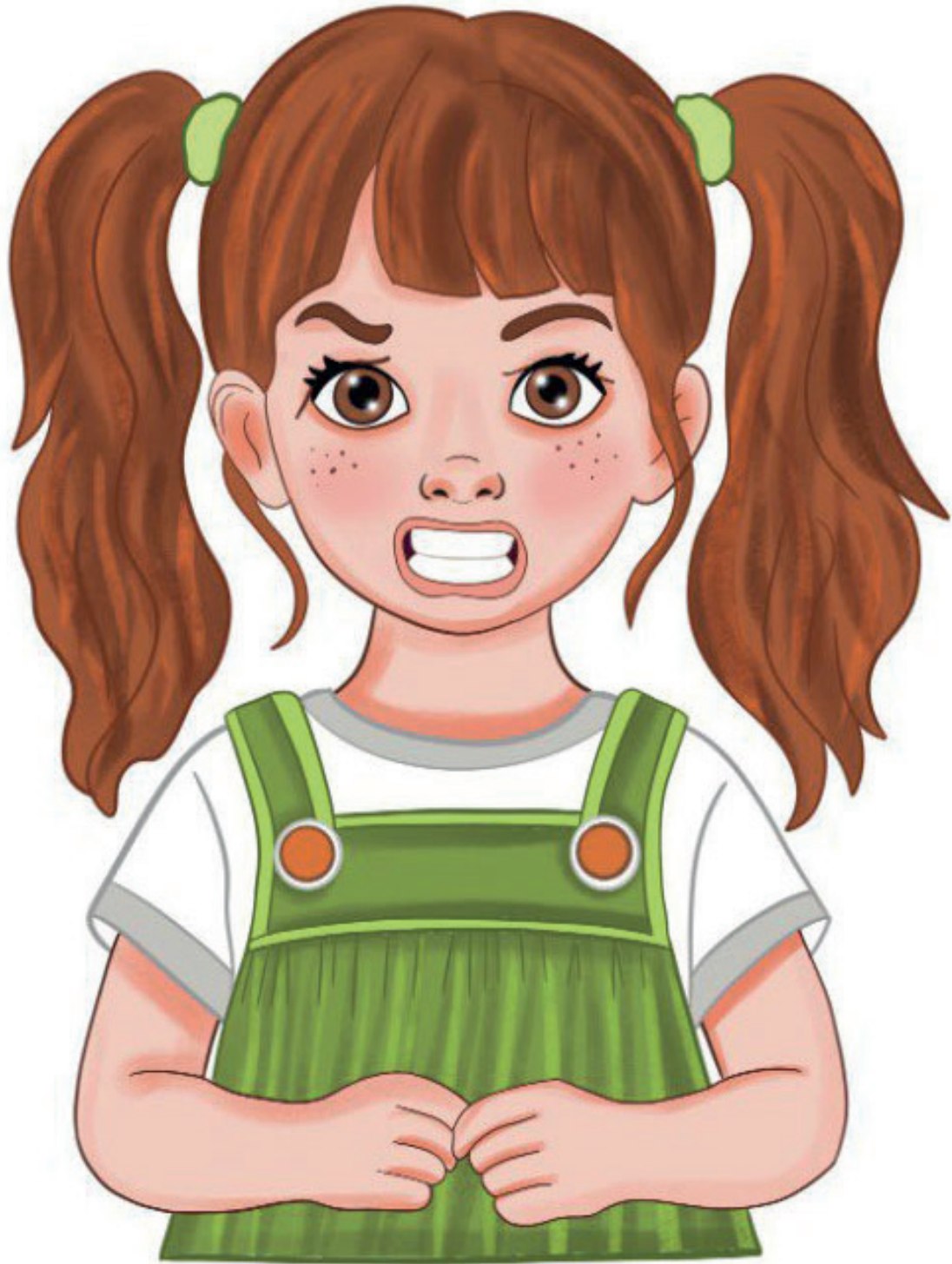
Temel Duygular

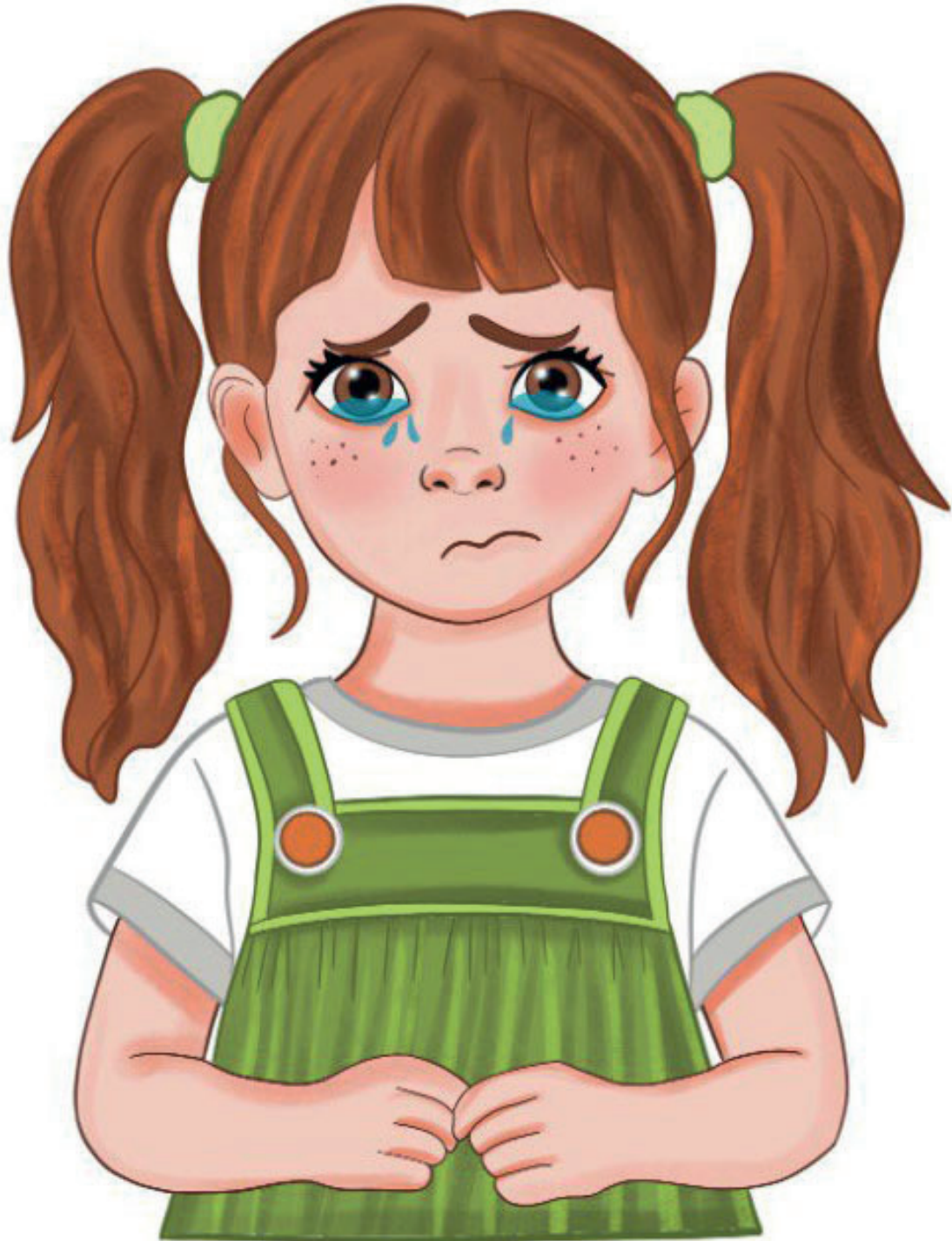
- **Sevinç/Mutluluk:** Hoşa giden bir olayın veya deneyimin sonucunda ortaya çıkar. Sevinç, gülme, neşe ve coşku gibi davranışlarla kendini gösterebilir.
- **Üzüntü/Hüzün:** Kayıp, ayrılık veya hayal kırıklığı gibi olumsuz deneyimler sonucunda ortaya çıkar. Üzüntü, ağlama, içe kapanma ve umutsuzluk gibi belirtilerle kendini gösterebilir.
- **Korku:** Tehlike veya zarar algısıyla ilişkilidir. Fiziksel tehlike, belirsizlik veya bilinmeyen durumlar korku duygusunu tetikleyebilir. Korku, kaçma veya savaşıma tepkilerine yol açabilir.
- **Öfke:** Bir haksızlık veya tehdit karşısında ortaya çıkan bir tepkidir. Öfke, saldırganlık, sinirlilik veya hırçınlık gibi davranışlarla kendini gösterebilir.
- **Şaşkınlık:** Beklenmeyen bir olay veya durum karşısında ortaya çıkar. Şaşkınlık; şaşırma, hayret etme veya şoka girme şeklinde kendini gösterebilir.
- **Tiksinti:** Bir şeyden hoşlanmama veya iğrenme duygusudur. Kötü kokular, tatsız yiyecekler veya rahatsız edici davranışlar tiksinti duygusunu tetikleyebilir.

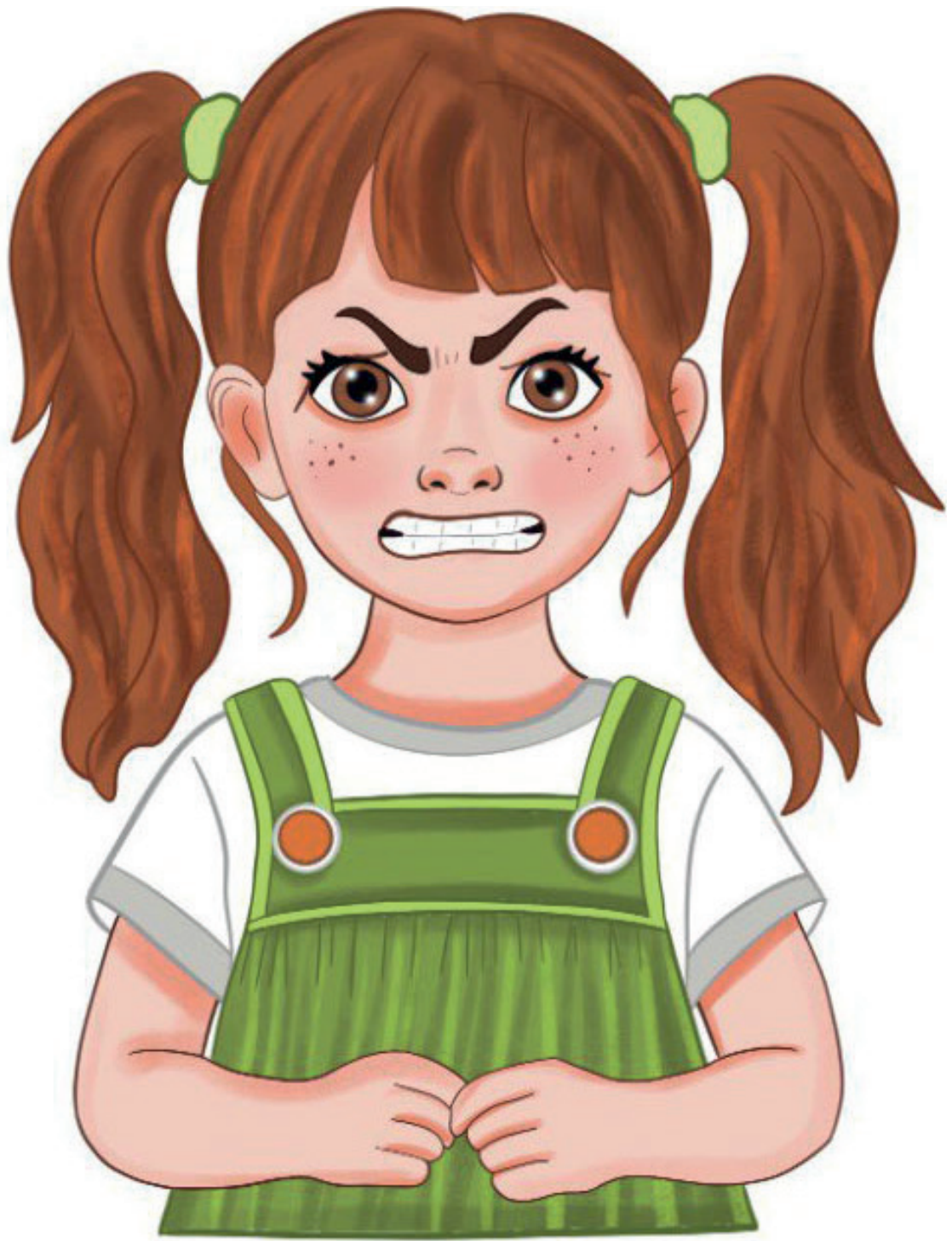

ÖFKE

MUTLULUK

ÜZÜNTÜ

KORKU

3. OTURUM

Oturumun Adı: ETKİLİ İLETİŞİM ANAHTARLARIM	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı etkili iletişimin bireyin yaşamındaki katkısını ve gücünü fark ederek aile içinde ve dışında bunu uygulamanın önemini kavranmasıdır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">Etkili iletişimin öğelerini fark eder.Etkili iletişim kurmanın yollarını kavrar.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">Etkili iletişimi başlatan unsurları söyler.Etkili iletişimi sürdüren unsurları belirtir.İletişimin etkili bir biçimde sonlandırılmasını sağlayan unsurları ifade eder.Etkili iletişimin aile içindeki ve dışındaki olumlu etkilerini açıklar.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	<ul style="list-style-type: none">CanlandırmaAnlatımSoru CevapTartışma
Araç ve Gereçler	Ek-1 Senaryo 1 Ek-2 Senaryo 2 Ek-3 Senaryo 3 Ek-4 Renkli Zarflar (3 Adet) Rulo
Psikoeğitim Süreci	<p>1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "<i>Hoş geldiniz değerli aile üyeleri, oturuma bir ısınma oyunu ile başlayacağız.</i>" der ve aile üyelerinden ayakta bir çember oluşturmalarını ister, kendisi de çembere katılır. Ardından aşağıdaki yönergeyi vererek oturumu başlatır.</p> <p><i>"Bugün oynayacağımız oyunun ismi kulaktan kulağa. Şimdi ben sağımdaki aile üyesinin kulağına elimdeki rulo aracılığıyla sadece onun duyabileceği şekilde bir cümle söyleyeceğim. Ardından sırasıyla her aile üyesi sağındaki kişinin kulağına aynı cümleyi ruloyu kullanarak sadece onun duyabileceği şekilde söyleyecek. Bu durum en son aile üyesine cümle söylenene kadar devam edecek ve en son aile üyesi nasıl bir cümle duyduğunu gruba sesli bir şekilde söyleyecek. Böylece benim ağızımdan çıkan ilk cümle ile çemberdeki son aile üyesinin duyduğu cümle aynı mı bunu görmüş olacağız."</i></p> <p>Not: Oyunun kısa sürmesi durumunda bir tur daha oynanabilir.</p>

2. Isınma oyunu oynandıktan sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman *"Değerli aile üyeleri geçen hafta size ailece yapacağınız bir ödev vermişim. Şimdi ödevlerinizi paylaşmanızı istiyorum."* diyerek ödev paylaşımına geçer. Bu adım programın işlevselliği için çok önemli olduğundan gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin söz hakkı almasına özen gösterilir. Aile üyeleri bu konuda zorlanmaz ancak aktif katılım için teşvik edilirler.
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki soruları sorarak etkinliği başlatır:
 - İletişimde sıklıkla kullandığımız sözcükler nelerdir?
 - Olumlu bir iletişimde olmasını beklediğimiz tutum ve davranışlar nelerdir?
 - Olumsuz bir iletişimde ne tür tutum ve davranışlar olabilir?
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman gönüllü olanlar başta olmak üzere aile üyelerinin yanıtlarını alır ve destekleyici geri bildirimler verir. Ardından şu bilgilendirmeyi yapar: *"Bildiğiniz üzere iki insan birbiriyle karşılaştığı andan itibaren iletişim başlamış olur. Sözlü ya da sözsüz selamlaşma, benden diliyle verilen mesajlar da dâhil olmak üzere tutumlarımız ve davranışlarımız iletişimin birer unsuru olarak devreye girer. Birini görünce ona sözlü olarak selam vermek, nasıl olduğunu sormak kadar konuşurken ona yönelmek, göz teması kurmak, tebessüm etmek de iletişimi etkileyen önemli unsurlardandır. Benzer biçimde birini gördüğümüzde selam vermemek, nasıl olduğunu sormamak kadar ona uzak durmak, somurtmak hatta kaşlarımızı çatmak ya da gözlerimizi kaçırarak da olumsuz iletişimin unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır."*
5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman öncesinde hazırladığı senaryoları içeren zarflarla birlikte aile üyelerine şu açıklamayı yapar: *"Değerli aile üyeleri, şimdi sizlerle birlikte bir etkinlik yapacağız. Elimde gördüğünüz 3 zarfın içinde 3 ayrı senaryo yer alıyor. Bu senaryoları aramızdan seçeceğimiz gönüllülerden canlandırmalarını isteyeceğim. Bu senaryolarda bazı iletişim unsurları yer alıyor ve bunlara dikkat etmenizi istiyorum. Çünkü etkinlikten sonra bunları konuşacağız."*

Rehber öğretmen/psikolojik danışman senaryoları canlandıracak 3 grubu gönüllülerden başlamak üzere belirler. Ardından elindeki zarfları rastgele gruplara dağıtarak sırasıyla canlandırma yapmaları için yeterli süreyi verir.

Not: Aile üyelerinin gönüllü olmamaları durumunda rehber öğretmen/psikolojik danışman grupları herhangi bir yöntemle oluşturabilir. Canlandırmaya katılmayan aile üyeleri canlandırma ve hazırlık sürecine izleyici olarak dâhil olmalıdır.

6. Etkinliğin ardından aşağıdaki sorular sorularak aile üyelerine uygun ve destekleyici geri bildirimler verilir.

- İzlediğiniz canlandırmalarda ne tür etkili iletişim unsurları vardı?
- İzlediğiniz canlandırmalarda ne tür etkisiz iletişim unsurları vardı?
- Sizler çocuğunuzla/çocuklarınızla etkili bir iletişim kurabilmek için nelere dikkat edebilirsiniz?
- Etkili iletişim kurmak çocuğunuzu/çocuklarınızı nasıl etkiler?
- Etkili iletişim kurmadığınızda çocuğunuz/çocuklarınız bu durumdan nasıl etkilenebilir?

7. Aile üyelerinin paylaşımları bittikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki açıklamayı yaparak etkinliği özetler *"Değerli aile üyeleri, bugün sizlerle etkili iletişimi başlatan, sürdüren ve sonlandırma aşamasına katkı sunan durumları konuştuk. Hem aile içinde hem de aile dışında etkili iletişimin yaşamımıza olan katkılarını hep birlikte ele aldık ve öğrendik. Etkili bir iletişimin, zorlayıcı deneyimleri nasıl güçlü aile içi deneyimlere dönüştürebileceğini gördük. Hepinize katkılarınız için teşekkür ediyorum."*

8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine ailece yapacakları bir ödev verir: *"Sevgili aile üyeleri şimdi size evde ailece yapacağınız bir ödev vereceğim. Bugün burada yaptığımız çalışma kapsamında bir hafta boyunca aile içinde ve aile dışında kullanacağınız etkili iletişim unsurlarını gözlemlemenizi, aklınızda tutmanızı ya da not almanızı istiyorum. Bunlar arasında ilk defa kullandıklarınız varsa bunları mutlaka bizimle paylaşmanızı bekliyorum."*

	<p><i>Bir sonraki oturumumuza geldiğinizde hangi etkili iletişim unsurlarını kullandığınızı ve bunların aile içinde ve dışında ne tür etkiler yarattığını grupta paylaşmanızı isteyeceğim.”</i></p> <p>der ve ardından “Bugünkü katılımınız ve katkılarınız için hepimize çok teşekkür ederim. Bir sonraki oturumda tekrar görüşmek üzere.” diyerek oturumu sonlandırır.</p>
<p>Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman’a Not</p>	<ul style="list-style-type: none">• Kulaktan kulağa oyunu esnasında rulo olarak kâğıt havluların içindeki karton kullanılabilir veya A4 kâğıdı rulo haline getirilebilir.• Canlandırma etkinliği öncesi Ek-1, Ek-2 ve EK-3 senaryolar canlandırma yapacak kişi sayısı kadar çıktısı alınarak her bir aile üyesine verilecek şekilde hazır hale getirilmez.• Etkinlik öncesinde Ek-4 (3 adet renkli zarf), senaryolar içine konulmak üzere temin edilmelidir. Temin edilememesi durumunda doğrudan senaryolar katlanarak gönüllü küçük gruplara verilmelidir.• Canlandırma uygulaması esnasında aile üyelerinin gönüllü olarak katılımları desteklenmelidir. Gönüllü aile üyesi çıkmazsa rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerini rastgele veya herhangi bir yöntemle 3 küçük gruba bölerek etkinliği gerçekleştirmelidir.• Gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyeleri, kendilerini ifade etmeleri için cesaretlendirilmelidirler.• Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin oturum sonunda “Oturum Değerlendirme Formu’nu doldurmalarını sağlar. <div data-bbox="646 1377 1370 1937" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>İletişim, İletişim Biçimleri, Etkili İletişim Bilgi Notu</p><p>İletişim, dil ve sözcüklerin kullanıldığı planlı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. İletişim, insanların sözel ve sözel olmayan davranışlarını değerlendirerek anlamlandırdığı dinamik bir süreçtir. İki taraflı bir olay olarak da görülen iletişim, genellikle kişi ve çevresi arasındaki etkileşimi içerir (Güngör, 2016; Cüceloğlu, 2001). İnsanların farklı iletişim tarzları ve kişisel özellikleri nedeniyle iyi veya kötü bir şekilde etkilenebilir. Bu sebeple, iletişim kurma biçimi ve tarzı ilişkilerimizi belirlemede önemlidir. Bireylerin iletişim becerileri ve farkındalık düzeyi iletişim kalitesini belirler. Kişisel farkındalığın ve etkili iletişim becerilerinin bilinmesi, diğer insanlar üzerinde olumlu izlenimler bırakır ve başarıya giden yolda önemli bir etkidir (Güngör, 2016; Ünal, 2015).</p></div>

İletişim Biçimleri

Sözlü İletişim: Kelimelerin kullanıldığı, sesli olarak gerçekleştirilen iletişimdir. Konuşma, tartışma, sunum gibi durumlar sözlü iletişime örnektir.

Yazılı İletişim: Metinler aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimdir. Mektuplar, e-postalar, mesajlar, raporlar yazılı iletişime örnektir.

Sözsüz İletişim: Sözcüklerin kullanılmadığı, beden dili ve görsel sembollerle iletişimdir. Mimikler, jestler, bakışlar sözsüz iletişime örnektir.

Görsel İletişim: Görsel unsurların kullanıldığı iletişim biçimidir. Resimler, grafikler, infografikler, videolar görsel iletişime örnektir.

Dijital İletişim: İnternet ve dijital teknolojiler aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimdir. Sosyal medya, mesajlaşma uygulamaları, video konferanslar dijital iletişime örnektir.

Senaryo 1

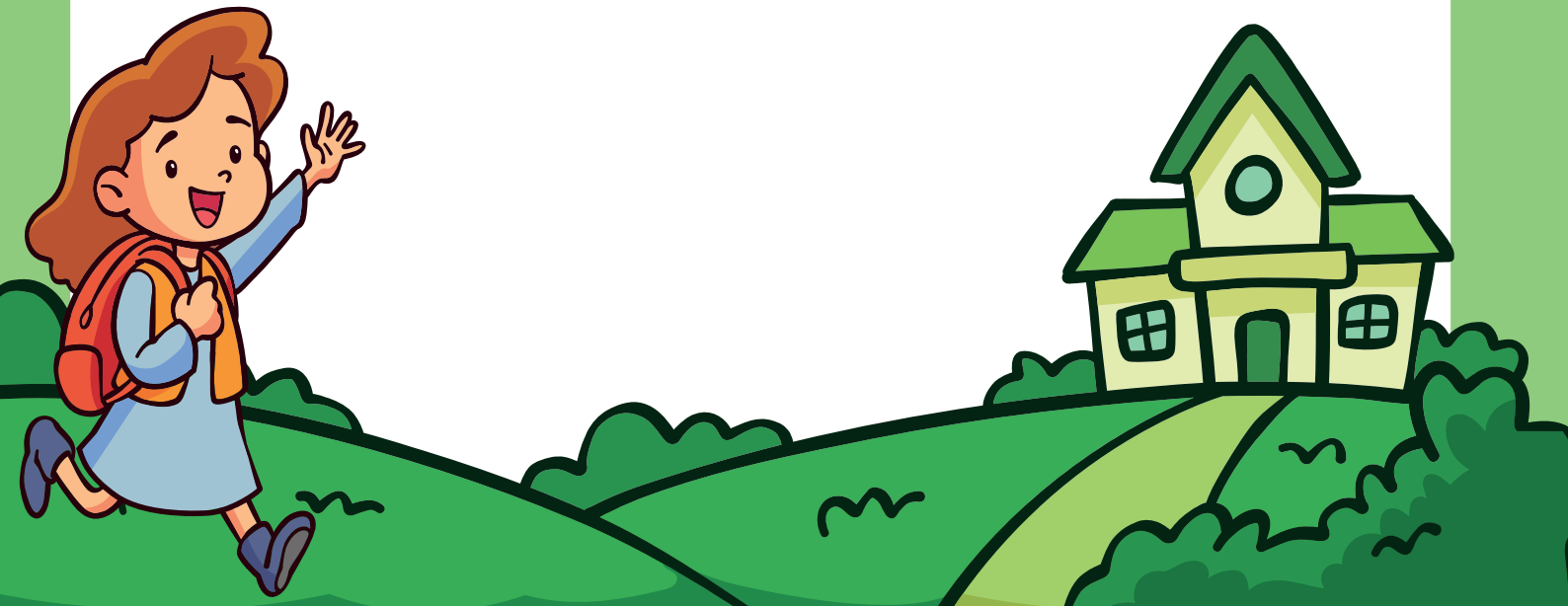
- **Veli:** Kapıyı çalarak direkt içeriye girer. (Selam vermez.)
- **Müdür:** Buyurun, hoş geldiniz. (Veliye yönelerek, gülümseyerek ve içten bir tavırla konuşur.)
- **Veli:** Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden geliyorum. Sizden bir belge almam gerekiyormuş. (Gergin ve sert bir tavırla söyler.)
- **Müdür:** "Buyurun, lütfen oturun. Nasılsınız? Biraz soluklanın sonrasında nasıl bir belge istediğinizi netleştirelim. (Yumuşak ve içten bir ses tonuyla söyler, veliyle konuşurken göz teması kurar.)
- **Veli:** (Veli aynı gergin ve sert tavırla devam eder.) Benden belge istediler, okula gönderdiler. Zaten işim yoğun bir de bu çıktı. Ne belgesi olduğunu ben nereden bileyim?
- **Müdür:** Anladım, öncelikle telaşlanmayın, halletmeye çalışalım. Bu belgenin ne olabileceğini okul rehber öğretmenimiz/psikolojik danışmanımıza sorarak öğrenebiliriz.
- **Veli:** Kusura bakmayın direkt konuya girdim. Yetiştirmem gereken işlerim var. Bir de bu çıkınca sinirlendim. Sağ olun.
- **Müdür:** Anladım, sorun değil. Önemli olan öğrencimiz için gereken şeyleri yapıp eksik bırakmamak ve mağdur olmasını engellemek.
- **Veli:** Teşekkür ederim, sağ olun.
- **Müdür:** Size yardımcı olabildiğim için sevindim. İyi günler.

Senaryo 2

Merve, okuma ve yazmada güçlük çeken, aşırı hareketli ve zaman zaman dikkat dağınıklığı yaşayan ancak resme ilgisi olan ve bu konuda çok yetenekli bir çocuktur.

- **Merve:** (Merve okulda yaptığı resmi babasına göstermek için, heyecanla babasının yanına gelir.) Baba, baba bugün okulda çok güzel resimler yaptık. Sence benim resmim nasıl olmuş?
- **Baba:** (Baba koltukta rahat ve yayılmış şekilde oturmaktadır. Elinde televizyon kumandası vardır. Çocuğa bakmaz. Televizyonu seyretmeye devam ederek göz ucuyla resme bakar ve ilgisiz bir ses tonuyla cevap verir.) Hmm... İyi olmuş.
- **Merve:** Baba, baba ama resmime bakmadın?
- **Baba:** (Cevap vermez. Televizyonda seyrettiği programla ilgili kendi kendine mırıldanır ve çocuğuna dönmez.)
- **Merve:** (Üzülür, yüzü asık ve ağlamaklı bir ses tonuyla annesine yönelir.) Anne, babam beni dinlemedi ve benimle ilgilenmedi. Resmime bakmadı bile.
- **Anne:** (Anne çocuğuna yönelir ve resmiyle ilgili) Canım kızım ne kadar güzel bir resim yapmışsın. Bu zamana kadar yaptığın en güzel resimlerden biri olmuş. İstersen evde bir görünecek bir yere asabiliriz.
- **Merve:** (Merve mutlulukla annesine sarılır. Resmi salonun bir yerine koyar ve odasına gider.)
- **Anne:** (Babaya öfkeli ve sert bir ses tonuyla yönelir). Merve senin fikirlerini çok önemsiyor ve onu takdir etmeni bekliyor. Fakat sen farkında olmadan bu davranışlarınla onu üzüyorsun. Çocuğumuzun en çok önemsendiği şey resimleri. Biliyorsun zaten okuma yazmada güçlük çektiği için kendini resim yaparak daha iyi ifade ediyor. Bu konuda onunla ilgilenmezsek hem bu alanı gelişmez hem de diğer alanlarda yaşadığımız zorluklar daha da artabilir.
- **Baba:** (Baba şaşkın ve pişman bir şekilde koltuktan kalkarak eşine yönelir.) Haklısın aslında, doğru diyorsun. Bundan sonra biraz daha önemsemeye çalışacağım. Şimdi Merve'nin yanına gidip onunla daha yakından ilgileneceğim.
- **Anne:** (Memnun, mutlu, rahatlamış bir ses tonuyla ve gülümseyerek) Çok iyi olur, hadi birlikte gidelim.

Senaryo 3

Gülşen ve Sevgi komşudur. İkisi de özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara sahiptir. Gülşen'in oğlu Kerem ve Sevgi'nin kızı Damla aynı özel eğitim sınıfına devam giden iki öğrencidir.

- **Gülşen:** (Tedirgin bir ses tonuyla) Sevgi nasılsın? Kaç gündür göremedim seni. İyiyim mi?
- **Sevgi:** (Sıcak ve içten bir gülümseme ile cevap verir.) İyiyim teşekkür ederim. Sen nasılsın?
- **Gülşen:** (Sevgi'ye dönerek göz teması kurar.) Ben de iyiyim teşekkür ederim. Damla birkaç gündür okula gitmiyormuş. Merak ettik. Her şey yolunda mı?
- **Sevgi:** Damla grip oldu. Doktora gittik. Şu an daha iyi ancak bir kaç gün evde dinlenmesi gerekiyor. Bu nedenle doktor rapor verdi.
- **Gülşen:** (Üzgün ancak içten bir tavırla konuşur.) Geçmiş olsun yapabileceğimiz bir şey var mı?
- **Sevgi:** (Minnettar bir şekilde içtenlikle cevap verir.) Teşekkür ederim.
- **Gülşen:** Ben de sana bir şey danışacaktım. Damla'nın gittiği resim kursundan memnun musunuz? Biz de Kerem için müzik kursu araştırıyoruz.
- **Sevgi:** (İlgili ve yardımsever bir tavırla cevap verir.) Aaa! Bizim gittiğimiz kursta müzik dersleri de veriliyor. Biz kurstan çok memnunuz. Damla orada çok mutlu. Arkadaşlarını ve öğretmenlerini çok seviyor.
- **Gülşen:** O halde biz de bu hafta sonu kursa görüşmeye gelelim. Kiminle görüşmemizi önerirsin?
- **Sevgi:** (İçten ve yardımsever bir tavırla cevap verir.) İstersen beraber gidebiliriz.
- **Gülşen:** Çok iyi olur. Teşekkür ederim.

4. OTURUM

Oturumun Adı: SOSYALLEŞİYORUZ GÜÇLENİYORUZ	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı ailelerin, bireysel ve içsel kaynaklarının yanı sıra dışsal koruyucu kaynaklarının olduğunu görmesi, bunlardan yararlanabileceğini fark etmesi ve dışsal koruyucu kaynakların katkısının psikolojik sağlık düzeyini artırdığını kavramasıdır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">• Ailenin birincil sosyalleşme ve paylaşım ortamı olduğunu fark eder.• Sosyalleşmenin ve toplumsal yaşama katılımın önemini fark eder.• Sosyalleşmek ve toplumsal yaşama katılmak için neler yapabileceğini fark eder.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">• Ailesiyle zaman geçirir.• Ailesiyle sohbet eder.• Yakınlarıyla aktiviteler yapar.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	<ul style="list-style-type: none">• Canlandırma• Anlatım• Soru Cevap• Tartışma
Araç ve Gereçler	Ek-1 Sosyalleşme örnek durumları Kutu
Psikoeğitim Süreci	<ol style="list-style-type: none">1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "<i>Hoş geldiniz değerli aile üyeleri, oturuma bir ısınma oyunu ile başlayacağız.</i>" der ve şu yönergeyi verir: "<i>Değerli aile üyeleri şimdi ben sizlere bazı özellikler söyleyeceğim ve içinde o özelliklere sahip olanlar yerlerinden kalkıp boş bir yere geçecekler. Ben bu özellikleri zaman zaman hızlı, zaman zaman yavaş söyleyeceğim, lütfen beni takip edin.</i>" Bundan sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman; gezmeyi sevenler, ailesiyle vakit geçirmeyi sevenler, büyük anne ve babasını ziyaret edenler, sinemaya gitmeyi sevenler, parka ailece gitmeyi sevenler vb. gibi özellikleri belirli aralıklarla sayar ve aile üyelerinden söylenen özelliğe sahip olanlar her seferinde yerinden kalkarak boş bir sandalyeye geçmeye çalışır. Isınma oyunu böylece ortalama on özellik sayılana kadar sürdürülür.

Not: Bu özellikler belirli sosyalleşme durumlarını örneklemek üzere yazılmıştır, rehber öğretmen/psikolojik danışman kendi çalıştığı gruplara uygun ve bunlardan farklı sosyal-leşme durumlarını örnekler vererek sayabilir.

2. Isınma oyunu oynandıktan sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman *"Değerli aile üyeleri geçen hafta size ailece yapacağınız bir ödev vermiştim. Şimdi ödevlerinizi paylaşmanızı istiyorum."* diyerek ödev paylaşımına geçer. Bu adım programın işlevselliği için çok önemli olduğundan gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin söz hakkı alınmasına özen gösterilir. Aile üyeleri bu konuda zorlanmaz ancak aktif katılım için teşvik edilirler.
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki soruları sorarak devam eder:
 - Sosyalleşmek ne demek?
 - Aile içinde ya da aile dışında sosyalleşebilir miyiz?
 - Sosyalleşmek için hangi ortamları veya olanakları kullanabiliriz?
 - Sizler çocuklarınızla neler yaparak sosyalleşiyorsunuz?
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman başta gönüllüler olmak üzere aile üyelerinin kendilerini ifade etmelerini sağlar ve destekleyici geri bildirimler verir. Ardından şu bilgilendirmeyi yapar: *"İnsan toplumsal bir varlıktır. Her ne kadar yaşamımızın belirli dönemlerinde farklı düzeylerde yalnız kalma ihtiyacımız olsa da genellikle belirli bir zamandan sonra insanlarla bir arada olmaya ihtiyaç duyarız. Sosyalleşme dediğimiz kavram da insanlarla bir araya gelmeyi ifade eder. İnsanlar, başta aile üyeleri olmak üzere yakınları ve arkadaşlarıyla bir araya gelmeye ihtiyaç duyar. Genel olarak sosyalleşmeyi tercih ettiğimiz kişiler bize iyi gelen, bizi mutlu eden kişilerdir. O nedenle onlarla zaman geçirmek, çeşitli etkinlikler yapmak bizleri daha rahat, huzurlu ve mutlu hissettirir. Birey başta ailesi olmak üzere hem ailesi hem de çevresindeki diğer bireylerle sosyalleşerek daha iyi olabilir ve daha güçlü hissedebilir."*
5. Ardından rehber öğretmen/psikolojik danışman grubu rastgele 4 gruba ayırır ve daha önceden hazırladığı sosyalleşme örneklerini (Ek-1) yazarak içine attığı kutudan her grubu temsilen bir kişinin bir kâğıt çekmesini ister.

Ardından "Elinizde her grup için hazırlanmış bir sosyalleşme durumunun/örneğinin yazılı olduğu kâğıtlar bulunuyor. Her grubun bu durumu öncelikle kendi içinde rol dağılımı yaparak canlandırmasını istiyorum. Ardından her grup hazırladığı canlandırmayı büyük grup karşısında sunacaktır. Hazırsanız başlayalım." der ve küçük grupların canlandırmalarını hazırlamaları için onlara yeterli süre tanır.

6. Küçük grupların hepsi canlandırmalarını sunmak üzere hazır hale geldiğinde gönüllülük esasına dayalı olarak sırasıyla bütün gruplar canlandırmalarını sunarlar.
7. Sunumun ardından rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki sorularla etkileşimi sürdürür:
 - Aile içinde herhangi bir şekilde sosyalleşme olduğunda neler oluyor?
 - Aile içinde herhangi bir sosyalleşme olmadığında neler olabilir?
 - Ailece dışarı çıkılarak sosyalleştiğinizde neler oluyor? Bu sorunun gösterimi diğerlerinden farklı olmuş, düzeltilmelidir. üst satırdakiler gibi yapalım satır arası boşluğu ve madde işaretlerini
 - Çekirdek ailenizin dışındaki büyük ebeveynler/akrabalar/ arkadaşlarla sosyalleşmek sizi nasıl etkiliyor?
8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman başta gönüllüler olmak üzere aile üyelerinin kendilerini ifade etmelerini sağlar ve destekleyici geri bildirimler verir. Ardından şu açıklamayı yapar: "Değerli aile üyeleri şimdi günlük hayatta özel çocuklarınızla karşılaşabileceğiniz bazı zorlayıcı durumları sırasıyla sizlerle paylaşacağım. Sizden istediğim söylediğim bu durumlara ilişkin neler yapabileceğinizi düşünerek çözümler üretmeniz. Ben durumu okuduğumda aklınıza gelen çözüm önerilerinizi gruba söyleyebilirsiniz. Bütün durumlar tamamlandığında cevapları hep birlikte konuşacağız."
9. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine aşağıdaki durumları sırasıyla paylaşır. Her durumda yanıtlar için aile üyelerine yeterli süreyi tanır ve gönüllülerden başlamak üzere aile üyelerinden gelen yanıtları dinleyerek destekleyici geri bildirimler verir.
 - Özel çocuğunuzun aile içindeki paylaşımlara katılımını artırmak için...
 - Özel çocuklarınızın arkadaş çevresini genişletmek için...
 - Özel çocuklarınızın topluma daha fazla katılımını sağlamak için...

Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinden gelen yanıtları tahtaya yazar. Ardından şu soruyla süreci ilerletir:

- Sizler özel çocuğunuzla yaşadığınız benzeri durumlarda bu çözümler arasından hangilerini kullanabilirsiniz?
- Sizin özel çocuğunuz için en işlevsel olan çözümler hangileri olabilir?

10. Aile üyelerinin paylaşımları bittikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki açıklamayı yaparak etkinliği özetler: *"Değerli aile üyeleri bugün bireysel ve içsel kaynaklarımızın (aile) yanı sıra dışsal kaynaklarımızın (akraba, arkadaş vb.) da olduğunu hatırladık. Hayatımızda bizlere destek olan, mutlu ve huzurlu olmamızı sağlayan yakınlarımız ve arkadaşlarımız olduğunu gördük ve bunu hayal etmenin bile bizleri rahatlattığını anladık. İnsanların içsel kaynaklarının yanı sıra dışsal kaynaklarından da faydalanabileceğini, hem ailesiyle hem de yakınlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmenin önemli bir destek sağladığını fark ettik. Bu süreçte özel çocuklarınızla sosyalleşmenin farklı yolları olduğunu gördük. Bundan sonra bu yolları kendi yaşantınızda da kullanabilirsiniz. Hepinize katkılarınız için teşekkür ediyorum."*

11. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine ailece yapacakları bir ödev verir: *"Sevgili aile üyeleri şimdi size evde ailece yapacağınız bir ödev vereceğim. Bugün burada yaptığımız çalışma kapsamında bir hafta boyunca aile içinde ve aile dışında sosyal kaynaklarınızı fark etmenizi ve bu kaynaklardan aktif bir biçimde yararlanmanızı istiyorum. Bir sonraki oturumumuza geldiğinizde neler yaptığınızı, hangi yollarla sosyal kaynaklarınızı aktif hale getirdiğinizi, bunların aile içinde ve dışında ne tür etkiler yarattığını grupla paylaşmanızı isteyeceğim."* der ve ardından *"Bugünkü katılımınız ve katkılarınız için hepinize çok teşekkür ederim. Bir sonraki oturumda tekrar görüşmek üzere."* diyerek oturumu sonlandırır.

**Rehber
Öğretmen/Psikolojik
Danışman'a Not**

- Sosyalleşme kavramının anlaşılamayabileceği durumlarda sosyalleşme, insanlarla birlikte vakit geçirmek veya insanlarla bir arada olmak gibi sözcüklerle açıklanabilir.
- Sosyalleşme örnek durumlarını canlandırmak üzere rastgele oluşturulacak gruplardan biri diğer gruplara göre daha az sayıda olabilir. Böylesi durumlarda ayarlamayı yaparken eşleştirmelerin uygun olmasına dikkat ediniz. Mümkün olduğu kadar grupların denk olmasını sağlayınız. Grup sayısına bağlı olarak bütün durumlar canlandırılmayabilir. Düzenlemeler buna göre gerçekleştirilir.
- Ek-1 Sosyalleşme örnek durumlarını etkinlikten önce keserek hazır hale getiriniz ve katlayarak, yazıların görünmeyeceği şekilde bir kutunun içine koyunuz. Gruplardan bir gönüllünün kutudan rastgele bir kâğıt çekmesini sağlayınız ve ardından kâğıdı tüm gruba göstererek, grup gönüllüsünün okumasını sağlayınız.
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin oturum sonunda "Oturum Değerlendirme Formu"nu doldurmalarını sağlar.

Ek-1 Sosyalleşme Örnek Durumları

Durumlar:

Durum 1: Ailece akşam yemeğinde sonra çay sohbeti yapılması.

Durum 2: Ailece büyükanne ve büyükbabanın ziyaretine gidilmesi.

Durum 3: En yakın arkadaşlarla dışarıda buluşma ve kahve eşliğinde sohbet etme.

Durum : Arkadaşlarla birlikte piknik yapılması.

5. OTURUM

Oturumun Adı: ÇOCUĞUMUN MESLEKİ GELİŞİM YOLLARI	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı aileleri, çocuklarının geleceğine ilişkin mesleki planlama yapma konusunda sahip oldukları kaynaklara yönelik bilgilendirerek, bilgi ve farkındalık düzeylerini artırmaktır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">• Çocuğunun geleceğini planlamanın önemini fark eder.• Çocuğunun gelecekte devam edebileceği program/okul türlerini öğrenir.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">• Çocuğunun ilgilerinin neler olduğunu söyler.• Çocuğunun yeteneklerinin neler olduğunu söyler.• Çocuğunun devam edebileceği eğitim kurumları ve programlarını söyler.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	<ul style="list-style-type: none">• Anlatım• Soru Cevap• Tartışma
Araç ve Gereçler	Ek-1 Özel Eğitim Meslek Okulu Programları Listesi Formu Ek-2 Çocuğunun İlgileri Formu Ek-3 Çocuğunun Yetenekleri Formu
Psikoeğitim Süreci	<ol style="list-style-type: none">1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "Hoş geldiniz değerli aile üyeleri, oturuma bir ısınma oyunu ile başlayacağız." der ve aile üyelerinden ayakta bir çember oluşturmalarını ister. Ardından aşağıdaki yönergeyi vererek oturumu başlatır. <i>"Şimdi öncelikle bir ebe ve bir lider seçeceğim. Ebe liderin kim olduğunu bilmeden sınıfın/salonun dışında bizi bir dakika kadar bekleyecek ve ben onu sınıfa davet ettiğimde gelerek oyuna katılacak. Lider ise herhangi bir hareket belirleyecek ve ebe sınıfa/salona geri dönüp oyuna dâhil olduğunda bütün grup, liderin gösterdiği hareketi hep birlikte yapmaya başlayacak. Bu hareket bir süre (30 saniye olabilir) yapıldıktan sonra lider yeni bir hareket yapacak ve yine bütün grup ona eşlik edecek. Ebe, liderin kim olduğunu bulmaya çalışacak. Ebe, liderin kim olduğunu bulduğunda, yeni ebe lider olacak. Ebe sınıf dışına çıktıktan sonra hareketleri yapacak yeni bir lider grup içinden seçilerek oyun bu şekilde en az 4-5 ebe değişene dek sürdürülecek."</i> Not: Ebe sayısı grup dinamiğine bağlı olarak daha fazla da olabilir.

2. Isınma oyunu oynandıktan sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman "*Değerli aile üyeleri geçen hafta size ailece yapacağınız bir ödev vermiştim. Şimdi ödevlerinizi paylaşmanızı istiyorum.*" diyerek ödev paylaşımına geçer. Bu adım programın işlevselliği için çok önemli olduğundan gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin söz hakkı almasına özen gösterilir. Aile üyeleri bu konuda zorlanmaz ancak aktif katılım için teşvik edilirler.
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman tahtaya Ek-1 Özel Eğitim Meslek Okulu Programları Listesi Formu'nu yapıştırır ve çocukların ortaokuldan sonra devam edebilecekleri programları kısaca tanıtır.
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman öğrencilerin devam edebileceği lise türlerinin neler olabileceğini aile üyelerine kısaca tanıtır.
5. Ardından aile üyelerine çocuklarının ilgi ve yeteneklerinin neler olduğunu yazmalarına ya da çizmelerine yönelik Ek-2 ve Ek-3'ü dağıtarak "*Öncelikle sizlerden düşünmenizi ve ardından çocuğunuzun ilgi duyduğu ve yetenekli olduğu çalışmaları/aktiviteleri elinizdeki kâğıtlara yazmanızı/çizmenizi istiyorum. Bildiğiniz gibi ilgi bir çalışmayı/aktiviteyi çok severek, mutlu olarak yapmaktır. Yetenek ise o çalışmayı/aktiviteyi becerilemek ya da başarabilmek demektir. İşte bu durumları düşünerek Ek-2'ye çocuğunuzun ilgilendiği ve sevdiği alanları, çalışma ve aktiviteleri; Ek-3'e ise yapmakta becerikli ve başarılı olduğu alanları, çalışma ve aktiviteleri yazmanızı ya da çizmenizi istiyorum.*" der ve çalışmaya devam eder.
Not: Bu kısımda aile üyelerine çeşitli çalışma/aktivite örnekleri verilerek yardımcı olunabilir. (Resim çizmek, deney yapmak, yapboz yapmak, çiçek yetiştirmek, hayvan beslemek, şarkı söylemek, enstrüman çalmak, yemek yapmak, spor yapmak, el sanatlarıyla uğraşmak vb.)
6. Bütün aile üyeleri çocuklarının hem ilgi hem de yetenek alanlarını yazdıktan/çizdikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman gönüllülük esasıyla başlamak üzere bütün aile üyelerinin çocuğuna ilişkin ilgi, yetenek değerlendirmelerini paylaşmasını ister ve destekleyici geri bildirimler verir.
7. Rehber öğretmen/psikolojik danışman bundan sonra aile üyelerine "*Şimdi özel çocuğunuz için yazdığınız/çizdiğiniz alanların tahtaya yapıştırdığım programlardan veya gitmek isteyebileceği lise türlerinden hangileriyle ilişkili ya da hangilerine daha yakın olduğunu incelemenizi istiyorum.*" der ve ardından gönüllülük esasıyla başlayarak bütün aile üyelerinin paylaşımlarını dinleyerek destekleyici geri bildirimler verir.

8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki soruları sorarak etkileşimi sürdürür:

- Bu yaptığımız çalışma sonrasında çocuğunuzun mesleki gelişimi hakkında şu an neler düşünüyorsunuz?
- Çocuğunuzun güçlü ve geliştirilebilecek yönleri hakkında neler düşünüyorsunuz?

9. Aile üyelerinin paylaşımları bittikten sonra rehber öğretmen/psikolojik danışman aşağıdaki açıklamayı yaparak etkinliği özetler: *"Değerli aile üyeleri bu oturumda çocuklarınızın ortaokuldan mezun olduktan sonra devam edebilecekleri programları/okul türlerini öğrendik. Ayrıca çocuklarınızın ilgileri ve yetenekleri üzerinde uzun uzun düşündünüz. Böylece çocuklarınızın ileride devam edebileceği eğitim programlarının neler olabileceğine ilişkin bazı fikirler edindiniz ve bu durum çocuğunuzun mesleki gelişimini desteklemeniz açısından sizleri aydınlattı. Hepinize katkılarınız için teşekkür ediyorum."*

10. Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerine ailece yapacakları bir ödev verir: *"Değerli aile üyeleri şimdi size evde ailece yapacağınız bir ödev vereceğim. Bugün burada yaptığımız çalışma kapsamında bir hafta boyunca ailece çocuğunuzun ilgi ve yeteneklerinin neler olduğunu izlemenizi/gözlemenizi istiyorum. Bunun için farklı çalışma ve aktiviteler deneyebilirsiniz. Böylece çocuğunuz somut deneyimlerle hangi alanlara ilgi duyduğunu ve hangi alanlarda yetenekli olduğunu fark edebilir. Ayrıca bugün sizlere tanıttığım Özel Eğitim Meslek Okulu Programları'nı ve lise türlerini düşünmenizi, çocuğunuzun ilgi ve yeteneklerine uygun olduğunu düşündüğünüz program/programlar veya lise türleri hakkında araştırma yapmanızı istiyorum. Bir sonraki oturumda ödevinizi grupta paylaşmanızı isteyeceğim. Bugünkü katılımınız ve katkılarınız için hepinize çok teşekkür ederim. Bir sonraki oturumda tekrar görüşmek üzere."* diyerek oturumu sonlandırır.

- Ek-2 ve Ek-3 formları doldurulurken aile üyelerinin yazı yazamama durumunda çocuklarının ilgi ve yeteneklerini çizmeleri istenir.
- Psiko eğitim programı, Özel Eğitim Uygulama Okulu 2. Kademe dışında uygulanırken okulda eğitim alan öğrencilerin düzeylerine bağlı olarak genel liseler (Anadolu Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi ve Spor Lisesi) hakkında bilgilendirme yapılmalıdır.

- Rehber öğretmen/psikolojik danışman aile üyelerinin oturum sonunda Oturum Değerlendirme Formu'nu doldurmalarını sağlar.

Mesleki Gelişim, İlgisi, Yetenek ve Mesleki Değer Bilgi Notu

Mesleki gelişim, yaşam boyu devam eden bir süreçtir ve herhangi bir noktada tamamlanmaz (Super, 1980; Kuzgun, 2000).

Mesleki gelişim süreci, bireyin duygusal, fiziksel ve zihinsel büyümesini içeren bir süreçtir. Bu süreç, kişilik özellikleri, sosyoekonomik yapı ve sosyokültürel koşulların etkisi altındadır. Birey, çalışma hayatı ve yaşamdaki rolleriyle ilişkilendirerek kendisini tanıma ve anlama yolunda ilerler. Gelişimsel görevler zamanla değişebilir ancak mesleki gelişim yaşam boyu devam eder. "Büyünce ne olacaksın?" sorusu, genellikle çocuklara yöneltilen bir sorudur ve zamanla bu soruya verilen cevaplar daha gerçekçi hale gelir (Seligman, 1980; Schoon ve Parsons, 2002; Yeşilyaprak, 2011).

Meslek seçiminde rol oynayan pek çok faktör bulunmaktadır. Ancak, genellikle alan yazında belirtildiği gibi, yetenek, ilgi ve mesleki değerler temel etmenler arasında yer alır.

Yetenek, bir kişinin belirli bir etkinliği başarıyla yerine getirmesi için sahip olduğu bireysel kapasite veya performans olarak tanımlanır. Bu bağlamda, meslek seçimindeki bu önemli faktörlerden biri olarak yetenek, bireyin hangi mesleği tercih edeceği konusunda belirleyici bir rol oynar (Krane ve Tirre, 2005).

İlgisi, insanların bir etkinliği sevmesi ve tercih etmesi olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, bireylerin ilgi duydukları şeyleri yapmaları, onların mutlu olmalarına ve tatmin olmalarına katkı sağlar. Hatta çok zor etkinlikler olsa dahi, bireyler yapmaktan hoşlandıkları işlere daha fazla zaman ayırmayı ve yüksek performans sergilemeyi tercih ederler (Round ve Armstrong, 2005).

Mesleki değer, bir iş veya etkinliğin sonunda bireyin ne istediği ve beklentileriyle ilgilidir. Bu değerlendirme, bireyin bir işi neden yapmak istediği hakkındaki temel düşüncelerini ifade eder (Round ve Armstrong, 2005).

Ek-1 Özel Eğitim Meslek Okulu Programları Listesi Formu

- Bilişim Teknolojileri Alanı
- Büro Yönetimi Alanı
- El Sanatları Alanı
- Gıda Teknolojisi Alanı
- Giyim Teknolojisi Alanı
- Güzellik Saç ve Bakım Teknolojisi Alanı
- İnşaat Teknolojisi Alanı
- Kimya Teknolojisi Alanı
- Konaklama Hizmetleri Alanı
- Matbaa Teknolojisi Alanı
- Metal Teknolojisi Alanı
- Mobilya ve İç Mekân Tasarımı Alanı
- Motorlu Araçlar Teknolojisi Alanı
- Seramik ve Cam Teknolojisi Alanı
- Tarım Alanı
- Tekstil Teknolojisi Alanı
- Tesisat Teknolojisi Alanı
- Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı
- Zihin İş ve Meslek Ahlakı Programına
- Konaklama Hizmetleri Alanı

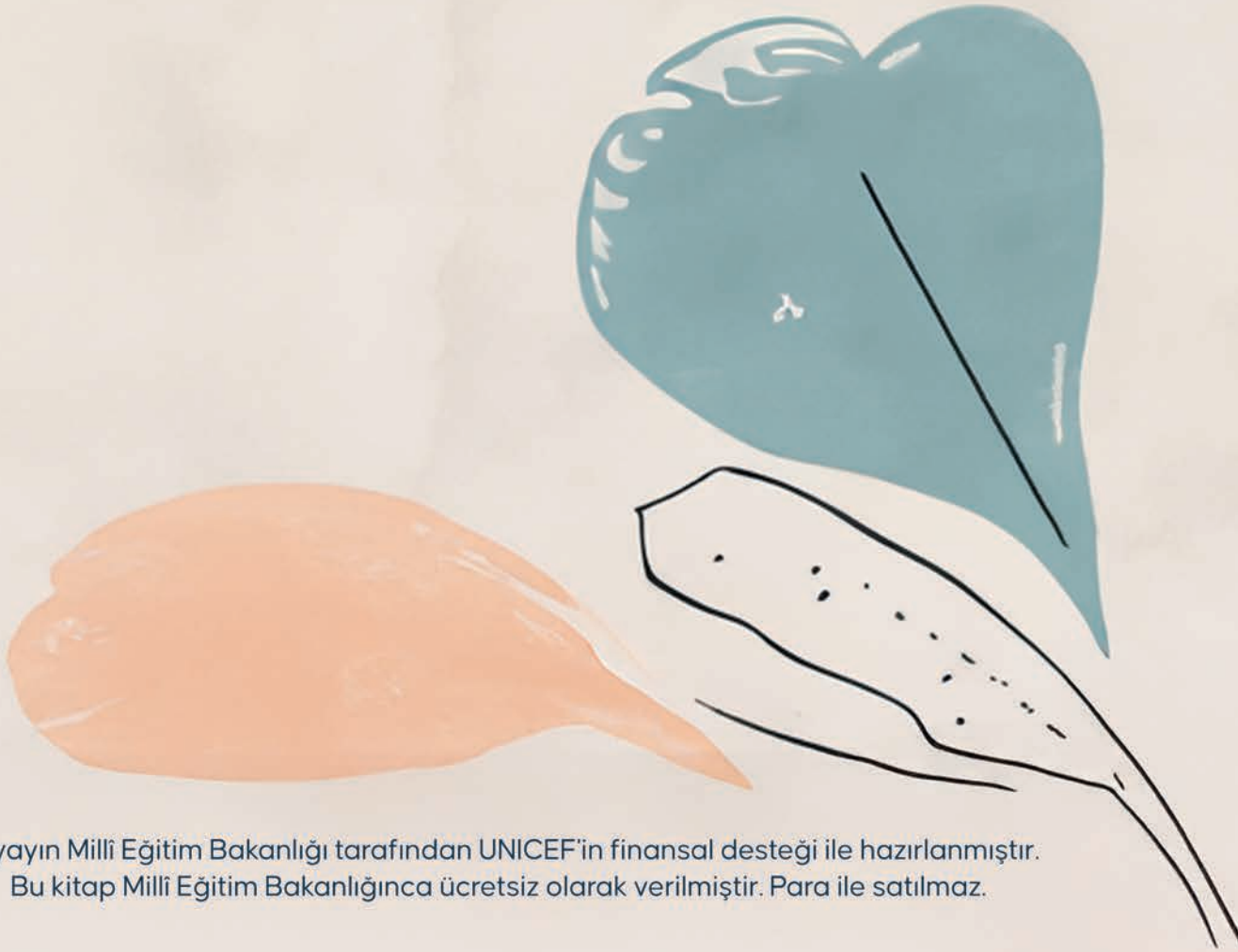
Ek-3 Çocuğumun Yetenekleri Formu

6. OTURUM

Oturumun Adı: SONLANDIRMA OTURUMU	
Oturumun Amacı	Bu oturumun amacı, Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı'na katılan aile üyelerinin elde ettiği kazanımları belirterek bu konularda farkındalık düzeylerini artırmaktır.
Kazanım	<ul style="list-style-type: none">• Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı'ndan elde ettiği kazanımları ifade eder.
Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">• Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı'ndan elde ettiği kazanımları belirtir.
Süre	60-90 dakika
Yöntem ve Teknik	Soru Cevap
Araç ve Gereçler	Top
Psiko eğitim Süreci	<ol style="list-style-type: none">1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "<i>Hoş geldiniz değerli aile üyeleri, oturuma bir ısınma oyunu ile başlayacağız.</i>" diyerek aile üyelerinden ayakta bir çember oluşturmalarını ister. Kendisi de bu çembere katılır. Ardından aşağıdaki yönergeyi vererek oturumu başlatır. <i>"Şimdi ben sağımdaki kişiye bir harf söyleyeceğim ve sağımdaki kişi söylediğim harfle başlayan bir isim söyleyecek. Böylece ilk turda herkes sırasıyla kendisinden önce söylenen ismin son harfiyle başlayan yeni bir isim söyleyecek. En son kişinin söylediği ismin son harfiyle ikinci turda ilk kişi bir sebze/ meyve ismi söyleyecek ve her katılımcı sırasıyla bir önceki söylenen meyve/sebzenin son harfini kullanarak yeni bir meyve/sebze ismi söyleyecek. Bu tur bittikten sonra en son söylenen sebze/meyvenin son harfi kullanılarak üçüncü turda bir şehir ismi söylenecek ve benzer biçimde gruptaki herkes sırasıyla bir önceki söylenen şehrin son harfini kullanarak yeni bir şehir ismi söyleyecektir. Bu şekilde üçüncü tur yapılarak oyun tamamlanacaktır."</i>2. Isınma oyunu oynandıktan sonra rehber öğretmen/ psikolojik danışman "<i>Değerli aile üyeleri geçen hafta size ailece yapacağınız bir ödev vermiştim. Şimdi ödevlerinizi paylaş-manızı istiyorum.</i>" diyerek ödev paylaşımına geçer. Bu adım programın işlevselliği için çok önemli olduğundan gönüllülerden başlamak üzere bütün aile üyelerinin söz hakkı almasına özen gösterilir. Aile üyeleri bu konuda zorlanmaz ancak aktif katılım için teşvik edilirler.

	<p>3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman <i>"Değerli aile üyeleri sizlerle toplamda 6 oturumdan oluşan bir psikoeğitim programı yürüttük. Bugün son defa bir arada olacağız. Bu konuda öncelikle sizlerle bir etkinlik yapmak istiyorum. Şimdi lütfen hepimiz ayağa kalkabilir misiniz?"</i> diyerek aile üyelerinden sınıfta/salonda geniş bir çember oluşturmalarını ister ve şu yönergeyi verir: <i>"Değerli aile üyeleri, şimdi sizlerden birine elimdeki topu atacağım. Topu tutan kişinin, birlikte geçirdiğimiz 5 oturum boyunca neler öğrendiğini, neler kazandığını ve bu süreçten nelerle ayrılacağını bizimle paylaşmasını istiyorum. Topu tutarak kendini ifade etmeye başlayan her kişi paylaşımları bittikten sonra topu başka bir kişiye atacak ve topu tutan herkes sırasıyla paylaşım yapmaya devam edecek."</i> diyerek herkesin kendini ifade etmesini ve paylaşım yapmasını sağlar. Herkes paylaşım yaptıktan sonra aile üyelerinin yerlerine geçmeleri istenir. Not: Oluşturulacak çember sınıfın/salonun imkân verdiği ölçüde geniş olabilir.</p> <p>4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman <i>"Değerli aile üyeleri paylaşımlarınız için hepimize teşekkür ediyorum. Sizlerin de belirttiğiniz gibi bu süreçte pek çok şey öğrendiniz ve yeni bilgiler edindiniz. Aile üyeleri olarak kendinizi ve ailelerinizi güçlendirecek çalışmalar yapmaya gayret ettiniz. Ben de, ailelerinizi güçlendirmek üzere bu süreçte vermiş olduğunuz çabalar için sizleri kutluyorum."</i></p> <p>5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman <i>"Değerli aile üyeleri bu oturum bir vedalaşma oturumu. Psikoeğitim programımız bu oturumla sona eriyor. Sizlerin şu an bu konuda neler düşündüğünüzü ve neler hissettiğinizi paylaşmanızı istiyorum."</i> diyerek aile üyelerinin süreçten ayrılmalarına yönelik duygu ve düşüncelerini ele alır. Ardından sürece ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini grupta paylaşır.</p> <p>6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman son olarak iyi dilek ve temennilerle oturumu sonlandırır.</p>
<p>Rehber Öğretmen/ Psikolojik Danışman'a Not</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Isınma oyunu, grubun dinamiğine bağlı olarak oyun daha kısa ya da daha uzun olarak oynanabilir. Örneğin şehirden sonra hayvan ismiyle süreç ilerletilebilir. • Rehber öğretmen/psikolojik danışman oturum bittikten sonra aile üyelerinin Programı Değerlendirme Formu'nu doldurmalarını sağlar.

Bu yayın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından UNICEF'in finansal desteği ile hazırlanmıştır.
Bu kitap Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılmaz.

**Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü**

unicef
her çocuk için